© www.kjnt.ro/szovegtar

Balássy Enikő

Egy székelyhodosi család hiedelemvilága

1. Bevezető

Tanulmányom egy átfogó munka, *Hodos község hiedelemvilága* című dolgozatom egyik fejezete. E dolgozat célja az volt, hogy bemutassa Hodos község hiedelemvilágát a teljességre való törekvés igénye nélkül. Munkámmal igyekeztem átfogó képet nyújtani a hodosi hiedelemrendszer szerkezetéről, működéséről, a hiedelmlények funkcióiról, jellemző tulajdonságairól, adatközlőimről és a községet alkotó négy faluról.

A hiedelmek állapotát vizsgálva rávilágítottam arra, hogy Hodoson a hiedelmeknek az a rétege él a legelevenebben, amely a természetfeletti erejű emberekről szól, s amely alig veszített funkciójának intenzitásából az idők folyamán. A mágikus erejű állatokról, növényekről szóló történetek száma elenyésző és a gyermekijesztőkről szóló adatok is szegényesek.

A T. családnál folytatott beszélgetést a beszélés néprajzának módszerével értelmezem.[1] Ritka életszemlélet, elevenen funkcionáló hit bemutatására kerül itt sor, egy beszélgetés többszempontú elemzése segítségével. E beszélgetés során vált világossá számomra, hogy a fiatal korosztálynak éppúgy meglehetnek a maga hiedelmei, mint az idősebbeknek. A hiedelmek tartalma azonban változhat. Az elemzés során döbbentem rá arra, hogy a hiedelemtudás és a hivatalos tudás nem zárja ki egymást. A T. család tagjaival olyan adatközlőtípust mutatok be, amely büszke gazdag tudására, öntudatosan alkalmazza azt a mindennapi életben. Tudásuk egyenlő a világképükkel, amely megalapozza cselekedeteiket.

1.1. A gyűjtőpont

Székelyhodos Hodos község központja, a T. család lakhelye, Maros megyében, a Felső-Nyárád mentén terül el, Marosvásárhelytől, Szovátától és Szászrégentől egyenlő távolságra, harminc kilométerre. A Nyárád menti Szentföld fontos központja. A környék legnevezetesebb vásáros helye, a szombati hetivásárokra már 1842-ben szabadalmat nyert. Ezek az állatvásárok is odavonzzák nemcsak a környék állattartóit, de messzi városok állatfelvásárlóit is. A faluban az embereknek viszonylag sok földjük volt, néhányan a kulákok kategóriájába sorolódtak be. A kollektivizálás a falu egykori létmódját meghatározó módon megváltoztatta.

A hodosi katolikus templom műemlék. Keresztelőkútjára az 1486-os év van bevésve, de a pápai dézsmák regestrumának 1332-ik évében már emlí-

tik *Hudus* név alatt. A reformáció korában a Nyárád felső falvai mind Hodos filiái, Hodos pedig esperesi székhely: „*…a reformatio fénykorában Marosvásárhelytől egész Szovátáig a mi katholikus népség volt, az mind a hodosi egyházközséghez tartozott, ez lévén az egyetlen katholikus egyházközség az egész területen.*”[2]

Ma egytanerős elemi iskola működik a faluban, óvoda nincs. A Maros megyei napilap és a katolikus hetilap a falu szinte minden családjának rendszeresen jár. Sokan megrendelői a kéthetente megjelenő *Európai Idő*nek is. Néhány családnak parabolaantennája is van. Az idegeneknek, akik az állatvásárok, a polgármesteri hivatal, a rendőrség vagy a hajdani kollektív gazdaság miatt gyakran megfordulnak a faluban, az a véleménye, hogy a hodosiak művelt, udvarias emberek.

Az értelmiségi réteget a hodosi tanítónő és egy Jobbágytelkén tanító tanár alkotja. Azt hiszem, említésre méltó, hogy ebben a faluban hatvanöt éve ugyanabból a családból kerülnek ki a hodosi tanítók. A mostani tanítónő harminchárom éve tanít a faluban, Hodoson született. Előtte, harminckét éven át édesanyja tanította a hodosi gyermekeket, sőt, hosszú ideig ő volt a falu kántornője is. A hodosiak tanítóikat, papjaikat tisztelik, tőlük telhetően segítik is őket.

A falu lakossága zárt közösséget alkot. A szomszédos falvak lakosaival, idegenekkel szinte egyáltalán nem házasodnak, de vendégszeretetük, jó konyhájuk híres.

Jelenleg a falu lélekszáma kétszázhúsz. A kollektivizálás miatt sokan elköltöztek a faluból, de a kilencvenes évek óta sok gyár felszámolása következtében a fiatalok kénytelenek otthon letelepedni, családot alapítani.

1.2. Előfeltevések, a szövegközlés módja

Vizsgálatom egyetlen székelyhodosi család hiedelmeit érinti. Vizsgálatom azt hivatott alátámasztani, hogy e család hiedelmei funkcionális hiedelmek, hogy a család életének mágikus vezérlése, hiedelemtudásuknak világértelmező funkciója van.

A fejezethez csatolom mellékletként a T. családdal folytatott beszélgetés egészét, anélkül, hogy valamit is változtatnék az elmondott szövegek sorrendjén, a beszélgetés eredeti felépítésén. Elemzésem követésének a megkönnyítésére a beszélgetést közlésekre bontom.[3] Minden egyes szövegtömböt megszámozok. Az egyes szövegek számára utalok majd a beszélgetés vizsgálatakor. Az adattárban a szöveg száma után zárójelben feltüntetem annak, vagy azoknak a családtagoknak a nevét, akitől, akiktől az illető közlés származik. A szövegek végén feltüntetem a szöveget elmondó személyek kódját (településnév rövidítését, a név rövidítését és a születés évét).

A dolgozatban a beszélgetést egységes egészként kezelem, a beszélés módját elemzem.[4]

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

1.3. A T. család

A T. család Hodoson a régen kulákok lakta Gazdag utcában él, a falu központjában. Közepes gazdának számítottak, ma is azok. Öregek, fiatalok és gyermekek egy udvaron éltek, míg az öregek meg nem haltak. T.I., az apa, traktorista volt, a hodosi termelőszövetkezetnél dolgozott. Ezt a foglalkozást választotta később hat fia közül négy. A kilencvenes évek elején az apa öngyilkos lett. T.I. Nyárádremetéről hozott magának feleséget, Ny.Á.-t, aki férje halála után egyedül nevelte tovább a hat fiút. Két évvel az apa halála után meghalt a legkisebb fiuk is, Ge., aki súlyos szívbetegségben szenvedett életének tizennyolc éve alatt. Ge. halála után egy évvel a negyedik gyermek, I., megházasodott és a közeli Nyárádszentmártonba költözött felesége családjához.

A nagy családból az anyával és négy vele lakó fiával beszélgettem. A beszélgetésben a huszonkét éves Bá. nem vett részt egyáltalán. Ő a tíz osztály elvégzése után az otthoni gazdaság vezetését vette át, nem tanult szakmát. Az, hogy beszélgetésünk ideje alatt inkább a tüzeket ápolta, rendezte az állatokat, ki-be járt, magatartásformát tükröz, viszonyulását a témához: nem kívánt részt venni a beszélgetésben. A huszonnyolc éves B. és huszonegy éves felesége, M., a huszonhét éves Cs., a huszonhat éves G. szívesen beszélgetett velem anyjukkal együtt.

A T. család tagjairól elmondható, hogy érdeklődőek: olvasnak, televíziót néznek, rádiót hallgatnak. Elég jól beszélnek románul, gyakran utaznak városra, Magyarországon is jártak. 1990 után Hodoson az elsők között vásároltak parabolaantennát. A Maros megyei napilap, a *Népújság*, a katolikus *Vasárnap* és a kéthetente megjelenő *Európai Idő* hűséges megrendelői, rendszeres olvasói. A ponyvairodalom friss termékeinek állandó vásárlói, de az anya szépirodalmat is szívesen olvas. Olyan földművelő család, amely eltérően az átlagos falusi emberektől, lelkiismeretfurdalás nélkül elhalasztja a fejést, állatgondozást, gyomlálást is egy jó film, érdekes tévéműsor kedvéért. T.Á. ügyesen kötöz és injekcióz. Házában mindig van a legfontosabb gyógyszerekből. A fiúk is ezermesterek, festéshez, gépek szereléséhez, famunkához is értenek.

A családtagok szívesen küldenek egymásnak zenés üzenetet a rádión keresztül, megajándékozzák egymást és mindig díszítenek karácsonyfát. Ezt azért tartom fontosnak megjegyezni, mert Hodoson általában ott díszítenek fát és ajándékoznak, ahol gyermek van, különösen leányka. A családtagok templomba járók, de nem rendszeres misehallgatók. Gyónni, áldozni szoktak, gyakran mondatnak gyászmisét vagy *szándékra misé*t. A kötelező gyászruhát könnyedébben elhagyják, a többi hodosihoz viszonyítva, ha melegnek vagy kényelmetlennek bizonyul.

A faluban a nagy létszámú, szűkös anyagi körülmények között élő családnak tulajdonítják, ha olykor a mások által termesztett zöldségmennyiségben vagy az eltévelygő baromfi soraiba hiányt észlelnek.

Mivel T. Á. remetei származású, nincsenek vérrokonai a faluban. Férje halála után elmagányosodott. Nem igénylik segítségét torok, lakodalmak előkészítésénél. Pletykásnak, de jóindulatúnak tartják. Gyakran kerül konfliktusba a falubeli asszonyokkal, néha fiával és menyével is.

A fiúk is különböznek a falubeli legényektől, pl. okoskodóbbak. Udvarláskor a kiszemelt leányt megajándékozzák anélkül, hogy a leányt megkérdeznék, beállítanak a leányos házhoz, s nem gondolnak arra, hogy ez a klasszikus udvarlási mód ma már nem tetszik a hodosi lányoknak. Így gyakran kikosarazzák őket, habár értelmesek, ügyes kezűek, táncolni, énekelni jól tudnak. A házuk, amelyet nagyapjuk épített, egykor az átlagnál jóval nagyobbnak számított. Ma a közepes méretű hodosi házak közé tartozik. A ház alatt két magas mennyezetű pince van, amelyből az egyiket nyári konyhaként használják. A pincék fölött falépcső vezet a kicsi beüvegezett verandára. Innen nyílik a téli konyha. A háznak kamrája, fürdőszobája és két közepes méretű szobája is van. A berendezés tükrözi a családtagok ízlését.

1.4. A beszélgetés körülményei

1996. január 3-án látogattam meg a T. családot, a farsang első napján. Hodoson, nem lévén helybeli pap, a vízkeresztet január 2-án tartják, 6-a helyett. A farsang első napján mindenki ünnepel, rokonokat, szomszédokat látogat. Előre bejelentkeztem a T. családhoz, s elmondtam T. Á.-nak, hogy miről szeretnék velük beszélgetni. Nagyon örült a látogatásnak, különösen a beszélgetés témájának és ő javasolta 3-a délutánját megfelelő időpontnak, mondván, hogy akkor mindannyian otthon lesznek. Négy órán át beszélgettünk zavartalanul. A meghitt hangulatot az a tény sem zavarta meg, hogy érkezésem után kb. két órával három rokon asszony jött látogatóba. Lévén a család bizalmasai, hamar bekapcsolódtak a beszélgetésünkbe, további szövegekkel gazdagítva gyűjtésem. A hangulathoz az is hozzájárult, hogy T.-ék szomszédságában lakom, jól ismernek mind engem, mind a családom. Az sem elhanyagolható tény, hogy a beszélgetés színhelye a téli konyha volt, a család mindennapi élettere. Itt egy ágy, asztal és néhány szék, egy hosszú pad és konyhaszekrény képezte a berendezést. Valamennyien az asztal körül ültünk. A diktafonom az asztal közepén helyeztem el. Beszélgetőtársaimat nem zavarta, hogy hangszalagon rögzítem a beszélgetést, miután elmagyaráztam, hogy a diktafon mennyire megkönnyíti a munkámat. A gyűjtést egy előre elkészített kérdőív alapján végeztem. A kérdőív elsősorban a hiedelmlényekre kérdezett rá, de a beszélgetés során felidézett egyéb hiedelemszövegeket is rögzítettem.

A beszélgetés során a kérdőívemre nem igen volt szükség. Miután tisztázódott, hogy miről szeretnék beszélgetni, kérdezésre nem igen volt alkalmam. Elég volt egy fogalmat vagy egy hiedelemlény nevét említeni, a beszélgetés azonnal folytatódott.

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

Meg kell itt jegyeznem, hogy az alábbiakban szövegnek nevezem egy adatközlő egyszeri hozzájárulását a beszélgetéshez, a felvetett témához, függetlenül attól, hogy diteról, memoratról vagy fabulatról van szó.[5]

2. A CSALÁD HIEDELMEINEK ÁLTALÁNOS BEMUTATÁSA

Hodos községben 399 hiedelemszöveget gyűjtöttem. Ebből 87 szöveget a T. családnál jegyeztem le. A 87 szövegből mindössze 16 szöveg származik az őket meglátogató M.R.-től és T.V.-től. Társuk, idős T.K.-né, nem volt hajlandó bekapcsolódni a beszélgetésbe, szégyenlősen nevetve arra hivatkozott, hogy ő már mindent elfelejtett, nem tud semmit. Ezekből a számadatokból kiderül, hogy adattáram majdnem 20%-át a T. családnak köszönhetem.

A család hiedelemtudását összehasonlítottam a Hodos községben élő többi adatközlő hiedelemtudásával. A T. család, amint kérdéseim nyomán kiderült, nem ismer kereszteletlen gyermekről, kísértetről, lidércről, szellemről, szépasszonyról, tetszhalottról, tudós kocsisról, visszajáró halottról, halottlátóról, házi kígyóról szóló történeteket. Ezeket a hiedelemlényeket saját bevallásuk szerint nem is ismerik. Miután röviden ismertettem őket, elmondtam jellemző tulajdonságaik, azt állították, hogy ilyen lényekről másoktól sem hallottak.

Gyűjtöttem azonban tőlük boszorkánnyal, jóssal, kincsőrzővel, mondóasszonnyal, ördöggel, román pappal, spiritistával, tudós pappal, tudós pásztorral, tudományossal, mágikus növénnyel kapcsolatos szövegeket, gyermekijesztőket és egyéb hiedelmeket.[6]

Amint látható, a Hodos községben ismert hiedelemlényeknek majdnem felét beszélgetőtársaim nem ismerik. Tudásuk értéke azonban számomra nem csupán hiedelmeik mennyiségének függvénye, hanem azok minőségének is. A T. család hiedelemtudásának nagy részét a természetfeletti erejű emberekkel kapcsolatos történetek, információk adják. Kivételt ez alól csak az ördög és a kincsőrző hiedelemalakja képez. E család hiedelmei valahogy erősen kötődnek a valósághoz, az élethez, azokhoz a hiedelemlényekhez, amelyekkel ők is személyes kapcsolatban voltak vagy vannak, amelyek életükre bizonyíthatóan hatást gyakorolnak, vagy az olyan hiedelemlényekhez, akikkel családtagjaik, rokonaik, megbízható ismerőseik találkoztak.

Míg a természetfeletti lények legfontosabb tulajdonsága az emberek ijesztgetése, megrémítése, passzív jelenlétük figyelmeztetés, hogy az ember ne lépje át az emberi és természetfeletti idő- és térfelek határvonalát, a természetfeletti erejű emberek sokkal kézzelfoghatóbbak, elérhetőbbek, aktívabbak. E lények nagyon is alkalmasak arra, hogy a T. család nem éppen zökkenőmentes, sokszor megpróbáltatásoktól terhes életének nagy kérdőjeleire megnyugtató választ, magyarázatot nyújtsanak.

A hiedelemtudás gazdagságát pedig nem az ismert hiedelmények nagy száma adja, hanem a hiedelmek élő volta, szerepe az adott személy esetében.

A T. család is, mint minden más család, egy makroközösségen belül mikroközösséget alkot. E mikroközösségnek, amely mint sziget éli életét a faluban, saját világképe, hiedelemtudása van. E kis közösséget fenntartó erő nemcsak a családi kötelék, az egy fedél alatt zajló élet, hanem éppen a többi hodosihoz viszonyítva felismerhető másságuk. E másságra még rátevődnek életük tragikus eseményei, az apa és fia halála, a fiúk sikertelen házassági kísérletei, az állatállományban előforduló károk stb. Másságukat csak fokozza a spiritista pesti nagynéni, apjuk orvos nővére, aki hisz a jóslásban. De apai örökség is a világ, az élet értelmezésének e módja, hiszen az apa is gazdag hiedelemtudással rendelkezett, amint kiderült a beszélgetés során. Akárcsak a mesében a szegényember a feleségének, úgy hagyakozik T.Á. férje, legalábbis ilyesmit sugall a 49. történet, amelyben az apa figyelmeztet a mágikus növény veszélyes voltára, ha azt bántják: *„Az apjuk meghagyta: »Tanuld meg, hogy ezt ne kaszáld le soha, ezt hagyjad, hogy ő virágozzon!«"*

Hiedelemtudásuk szerint kétarcúak a hiedelmények, akik nemcsak segítenek, hanem ártanak is. Kettős szerepük, az egész beszélgetés során végigkövethető: ők azok, akik feszültséget, problémát okoznak, de általában ők azok, akik megoldják a problémát, feloldják a feszültséget, pozitív vagy negatív megoldást kínálva. Persze a pozitív szerepet mindig egy bizonyos hiedelmény tölti be, a negatívat egy másik (l. 7., 10., 13., 25., 26., 50.). Adott esetben a szerepek előjele felcserélődhet: az a hiedelmény, amely egyszer pozitív szerepet töltött be, máskor negatívat is betölthet.

A szövegek nagy része a családtagok együttműködéséből származik, vagyis mindenki aktívan részt vett a beszélgetésben. A családtagok kérdéseket tettek fel egymásnak (l. 5., 33., 44., 46.), amelyekkel egyrészt emlékeztették egymást egy-egy történetre (l. 5.), kiegészítették, helyesbítették, pontosították a másik családtag előadását (l. 7., 12., 36.). Az újramesélés náluk nemcsak egy újabb megfogalmazást jelent, hanem a történtek újraátélését, újraértelmezését, továbbgondolását (l. 44.). Az egy személy által elmondott szövegek is a kis közösség állandó ellenőrzése alatt álltak, módosításra, bizonyos dolgok elhallgatására nem volt lehetőség, mert a hallgatóságot, a közösséget nemcsak én képviseltem, hanem olyan személyek is, akikkel pl. az illető adatközlő az élményt együtt élte át.

A fejezet elején tett megállapításomat, miszerint a T. család hiedelmei élő hiedelmek, mi sem támasztja jobban alá, mint a szövegek műfajiságának vizsgálatakor megfigyeltek.

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

3. A BESZÉLGETÉS SZÖVEGEINEK JELLEMZŐI

A beszélgetés során elhangzott szövegeket három műfaji kategóriába, a dite, memorat és fabulat típusába soroltam be. Ditenak nevezem a rövid, tömör, esetleg egy mondatos közléseket. Elfogadom Dömötör Tekla fabulat és memorat meghatározását. Szerinte fabulatok azok a történetek, „amelyekben a mondai tipizálás és sűrítés világosan kidomborodik, tekintet nélkül arra, hogy ezek nagy területen vagy csak egy kis közösségnél ismertek-e…" Memorat az „ahol ez a kritérium bizonytalan vagy hiányzik, tehát amelyek félúton vannak az epikus, esztétikailag is vizsgálható költői alkotás felé."[7] A memorat és fabulat fok közötti különbséget a sűrítés és tipizálás, az epikus jelleg foka jelzi. E műfaj-kategóriák fentemlített tulajdonságait szem előtt tartva vizsgáltam meg a szövegeket és arra a következtetésre jutottam, hogy a T. családtól gyűjtött anyag fabulatot nem tartalmaz egyáltalán. Akad szép számban dite (l. 2., 4., 18., 42., 58., 64., 65., 83., 84., 86., 87.) és memorat (az összes többi szöveg, kivéve M. R. adatközlőm négy fabulat-szerű szövegét (l. 50., 66., 68., 69.) és T.Á. tudós pásztorról szóló, 55. számú történetét. Ez az öt történet valahol a memorat és fabulat között helyezkedik el.

A nagy számú memorat két típusát különböztetem meg itt. A memoratok első csoportjára az jellemző, hogy az elbeszélő saját egyéni élményén, vagy közeli hozzátartozója, ismerőse élményén keresztül valamely, a közösségben élő, ismert hiedelmet mutat be. Olyan kliséket ismételnek ezek a történetek boszorkányról, jósról, román papról, ördögről stb., amelyek az egész közösségben, legalábbis a faluban tipikusak. Egyéni csak a szereplők neve, a színhely (l. 1., 3., 5., 6., 14., 15., 34., 38., 53., 54., 56., 57., 60., 61., 62., 63., 77., 78.). „…Azért igaz a mondában kifejezett esemény, vagy élmény, mert tipikus. Sőt az egyéni élmény is tipikussága által válik hihetővé."[8] A hihetőséget, a hitet az sem zavarhatja meg, amikor bizonyos esetben a klisék által előírt módszer nem válik be valamiért. A hiedelemlény, az eljárás nem lehet hibás. Inkább a pórul járt adatközlő konkrét eljárásában keresik a hibát. Ezt a tényt jól illusztrálja a 9. történet. Mivel az adatközlők csak saját gyermeküket féltették, őt érezték veszélyben, csak érte mondattak misét a román pappal. Így a román pap nem imádkozhatott a nagyapáért, aki a jósnő jövendölése szerint hirtelen meghalt.

A T. családnál gyűjtött memoratok kisebb csoportján nem figyelhető meg a tipizálás hiedelemmondákra olyannyira jellemző jelensége. Ezek a történetek egyéni, valóságos élményből fakadnak, olyannyira fontos az adatközlőknek a történtek pontos reprodukálása, hogy hitelességüket már eleve kétségbevonhatatlannak tartják. Így a család a már ismert mondai motívumokkal való illusztrálást teljesen fölöslegesnek tartja (l. 7., 12., 13., 39., 43., 44.). A 7. történet még motívumokra bontva sem található meg más hodosi családok szövegeiben, mert az élmény, a történtek szorosan kapcsolódnak T.-ékhez. Szinte vonzzák magukhoz a hiedelemlénynek nevezhető lényeket, mert az úton, messze az otthontól, idegen városban is összetalálkoznak a

tudományossal a véletlen folytán. A tudományos, mint minden ebbe a csoportba tartozó hiedelemlény (jósnő, mondóasszony), előbb bizalmába kell férkőzzék pácienseinek és bizonyítania kell tudását, mely felette áll minden közönséges ember tudásának: belelát a csomagba, ismeri a ház berendezését, tud a házban levő szoborról, ismeri a család múltját, jelenlegi problémáit. A tanácsadások, jövendölések csak később következnek. A T. családnak, szövegszinten implicit módon megragadható, szüksége is volt/van az effajta találkozásokra, amelyek mintegy erőt adnak a további eseményekhez.

A 12. szöveg nem nevezhető tipikusnak a községben, hiszen senki sem veszítette el gyermekét ily tragikus módon és senki nem volt részese hasonló eseményeknek. A történtek funkciója világos: vigaszt nyújt, mert nem mindegy az, hogy ki jön el a haldokló gyermek lelkéért. Ugyanígy a 13. történet sem húzható rá semmilyen mondai klisére, közhelyre. A 39. szövegben is csak T.-éktől hallott információt rögzítettem. A 43. szöveg akár az egyik lehetséges magja, csomópontja is lehetne a beszélgetésnek, hiszen sűrítve elmondja mindazt, amiről a beszélgetés szól: a család egyes tagjainak félresikerült életét, a sok szerencsétlenséget, kárt s azok rejtélyes okát éppen csak sejteti. A valódi okot azonban még csak kimondani sem merik, mert ha tévednek, még több baj zúdul a családra. A 44. történet nem az egyetlen Hodoson, amely kincsőrzőről szól, de egyéni a társítás a kincsőrző és áldozatának, P.-nek a betegsége között.

Ha a látogatóba érkezett két asszonytól, a M.R.-től és T.V.-től gyűjtött anyagot összehasonlítjuk a T. családtól gyűjtöttekkel, lényeges különbséget fedezünk fel. M.R.-ék történetei majdnem mindig valaki másról szólnak, általában nem ők a szereplők, hanem általuk ismert egyének vagy fiktív személyek: „valaki”, „a fiatalok”, „a *boszorkánosok*”. Ezekre a történetekre jellemző a mondai tipizálás. A boszorkányról, lidércről, spiritistáról, tudós kocsisról, igézésről szóló szövegek megegyeznek bármely, a faluban elhangzott ilyen típusú történettel. A keret ugyanaz, csak a szereplők ismertek, de lehetnek fiktívek is. M.R.-ék történetei következetesen másokról szólnak. Saját problémáik azonban nem kerülnek felszínre.

Ezzel szemben a T. család történeteinek szereplői legtöbb esetben ők maguk. Az egyén és a család problémáit, bánatát, az őket ért csapásokat tárja fel minden egyes szöveg. Az adatközlő maga is implikálódik a cselekménybe, de nemcsak egy ijedezés, rémüldözés erejéig. Náluk a hiedelmek szerepe több, mint a magunk ijesztgetésének kéjesen hátborzongató érzése. Ezek a hiedelmek életüket vezetik, alakítják. Náluk a történetek paradigmák is, amelyek nemcsak tanácsot tudnak adni a helyes viselkedésre, a veszélyek elkerülésére, hanem arra is alkalmasak, hogy az esetlegeset, az egyedit megmagyarázzák. Így hiedelmeik nemcsak világértelmező szereppel rendelkeznek, de vigasztalnak is. Ami történt, elkerülhetetlen volt, hiszen csak egy általános törvényszerűség teljesedett be, ez mindenkivel előfordulhat hasonló esetben. A meg nem nevezett mágikus növény lekaszálása bajt zú

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

dított a családra: Ge. meghalt, I. és B. kezét baleset érte. Mindenkit közvetlenül a növény megsértése után ért a baj (l. 49.). P.-nek a jobb kezét szükségszerűen el kellett veszítenie, miután az üst aranyat kezdte keresni (l. 44.). A párnába tett *kuruzsmány*, amíg ki nem dobják onnan, csak bajt hozhat a családra (l. 35., 25.). Az apa, T.I. halálára is magyarázatot találunk, ha elolvassuk a 13. történetet. Számtalan olyan memorat is származik tőlük, főleg T.G.-től, amely látszólag általánosságokat, információkat közöl néha egy-egy történettel alátámasztva, illusztrálva, a román pap hiedelemkörével kapcsolatosan. De a 10., 19., 20., 28., 32., 33. szöveg ezt a látszatot megcáfolja. Ilyen pontos, biztos tudással román pappal kapcsolatosan csak az rendelkezhet, aki életében már sokszor fordult segítségért hozzá. A 32. szöveget olyan élénken, szenvedéllyel, de ugyanakkor vonakodva, titokzatosan adta elő T.G., hogy semmi kétségem nem lehet afelől, végső elkeseredésében ő maga is *nyittatott a nagy könyvben*. Ezt a család többi tagja elől eddig gondosan titkolta, mert tudta, hogy megijesztené őket az eljárás veszélyessége. A burkolt beszámoló után T.Á. kétségbeesetten mondta, hogy attól tart, a fia is belekeveredett valamibe.

Amint az alábbiakban kiderül, a beszélgetés további bemutatása során is, minden történet, szóljon az bárkiről, bármiről, élő hiedelmeket takar. Mivel hiedelmeik ennyire szükségletből fakadnak, automatikusan életük mágikus vezérlőivé is válnak. Amit Romániában a cigányné mondott, azt feltétlenül teljesíteni kell, egyébként marad minden a régi(l. 7.). Ha a jósnő, román pap mond valamit, az be is következik, az ellen már védekezni, harcolni sem érdemes (l. 8., 9., 26., 28., 29., 30., 31., 38., 43.). Látjuk, hogy a példák sora igen hosszú. És ha öt helyen, öt hiedelmény ugyanazt mondja adatközlőimnek, ez csak megerősíti a jövendölés igazságértékét (l. 27.).

4. A KÖZLÉSEK FUNKCIÓI

A beszélgetés szövegeit a közlés funkciója szerint is érdemes áttekinteni. E funkció szerint a szövegeket három csoportra osztottam. Ezek a narráció, a deskripció és az argumentáció.[9]

A narrációk epikus jellegűek. Jellemzőjük, hogy mindig elmesélnek, elbeszélnek egy eseményt, történetet (l. 1., 6., 7., 8., 11., 12., 13., 14., 17., 25., 28.). A deskripció vagy leírás a szövegek egy második típusa. Mindig értelmeznek, magyaráznak, ismertetnek egy jelenséget (l. 32., 33., 37., 39., 47., 58., 62., 64.). Az argumentáció, az érvelés olyan szövegtípus, amely vagy narrációt, vagy deskripciót követ. Érvel és bizonyságokat hoz fel arra, hogy ami eddig elhangzott, az igaz, valóban megtörtént (l. 20., 22., 30., 38., 48.).

A beszélgetés egyik lehetséges váza annak alapján is megadható, ha figyelembe vesszük azt, hogyan követi egymást a narráció, a deskripció és az argumentáció. Mivel a gyűjtésemet nem e három szövegtípus alapján osztályoztam, hanem aszerint, hogy dite, memorat vagy fabulat az illető szöveg,

a megszámozott szövegrészek nem egyenlők mindig egy elbeszélő, leíró vagy érvelő résszel. Egyetlen számmal megjelölt szövegegységen belül a három szövegtípus gyakran keveredik. Példa erre a 25. szöveg, amelynek első része narratív természetű. T.G. meséli el élményét a szeredai családról, amelynek egyik tagja felakasztotta magát. Valószínű, hogy boszorkány beavatkozása miatt. Erre enged következtetni a párnában talált kuruzsmány is. A történet második része érvel. Az akasztott nyakára nem szorult rá a hurok, az mégis meghalt. Ezt a jelenséget az orvos sem tudta megmagyarázni. A 28. szöveg első része narratív. Elmeséli, hogyan ismerte fel a szloboziai román pap T.G. életének közeli tragédiáját. Belelátott a sorsába. A második rész érvel. Bizonyítja, hogy a román pap valóban ismeri idegen emberek életét is, jelen esetben szerepe megegyezik a mondóasszonyéval és a jóséval.

Ugyanaz a szöveg több funkciójú is lehet egyszerre. Egy szöveg (pl. a 45.) mesélő és érvelő is ugyanakkor. Az eset, a kotlóalj kacsa eltűnése nemcsak narráció, hanem érv is arra, hogy az állatok valamilyen mágikus úton, megmagyarázhatatlan titok folytán tűntek el. A megmagyarázhatatlan, érthetetlen eltűnés is azt bizonyítja, hogy a természetfeletti létezik. A mesélő részt nagyon gyakran követi leíró rész. A deskripció sokszor úgy jelenik meg egy adatközlő narrációja után, mint egy másik adatközlő újra bekapcsolódása a beszélgetésbe, kiegészítés, közbeszólás. Jó példa erre a 14. szöveg és az ezt követő 15. szöveg. A 14. szövegben, amely narráció, T.Á. mesél egy volt szomszédjáról, aki öngyilkossággal próbálkozott, ördögök kísértették, de erős volt. Ezt a történetet egészíti ki a 15., T.G. által mondott szöveg, amely műfaját tekintve dite, funkciója szerint pedig deskripció. Az ördög szerepét ismerteti röviden az öngyilkossági kísérletek esetében. De követhet érvelő rész deskripciót is (l. 19., 20.). A 19. szöveg leírás a román pap hiedelmkörével kapcsolatosan: a rossz szándékkal végeztetett mise visszaszáll a román papra vagy annak családjára. Ezt az információt követi a 20. szöveg ugyanattól az adatközlőtől, amely tekinthető narrációnak és argumentációnak egyaránt. Narráció, hiszen egy történetről van szó, de a történet tartalma, a szeredai pap fiának idegbetegsége a 19. szövegben kijelentetteket támasztja alá.

A 21. szöveg két részből áll. A mesélő részt leírás követi. A mesélő részben T.G. elmondja, hogy a jósnő, akinél járt, miről mesélt, panaszkodott a jóslettel kapcsolatosan. A leíró részben ezeket az információkat mint általános tudnivalókat fogalmazza meg újra: a jósnőknek általában "botrányos", "megtört" élete volt, van. Az ezt követő 22. szöveg T.Á. érvelése, amely narráció is egyben. A régeni jósnő történetét hozza fel példának arra, hogy a jósok élete általában szerencsétlen.

Ez a kis ízelítő a beszélgetés ilyetén elemzéséből is bizonyítja, hogy a jelenlévők aktívak voltak az egész beszélgetés során. A közbeszólások, kiegészítések egyben alátámasztják az addig elhangzottak igazságértékét. Önmagukat és a hallgatóságot is meggyőzni szerették volna arról, hogy amit mondanak, az igaz, megtörtént dolog.

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

5. A BESZÉLGETÉS HANGULATA

A beszélgetést felépítő szövegek hangulatát, minőségét, érzelmi telítettségét figyelve, azt észleltük, hogy a beszélgetés folyamán a feszültség egyre inkább fokozódik. Először azok a történetek hangzottak el, amelyek a család életében döntő fontosságúak voltak, vagy legalábbis érdekesek számukra (l. 7., 8., 9., 12., 13., 16., 17., 27., 28., 29., 30., 31., 38., 43., 44., 45., 49., 51.). Ezek a szövegek a család tragédiáiról szólnak. Közéjük leíró részek, másokról szóló történetek ékelődtek be elszórtan (l. 5., 6., 14., 15., 18., 19., 20. stb.), bizonyítva, hogy a családról szóló történetek azért is igazak, mert mással is előfordultak már ilyen esetek. A beszélgetésben akkor következett be minőségi változás, a feszültség csökkenése, amikor a személyes élmények fogyóban voltak, a család számára oly fontos történetek már elhangzottak. Az 51. szöveg itt a törés jelzője, ugyanis ez a szöveg az 1. szöveg újrafogalmazása, amit azért tett T.Á., mert úgy érezte, kifogyott a mondanivalóból, de nem szeretett volna csalódást okozni nekem. Ekkor kapcsolódtak be a beszélgetésbe a látogatók, csöppet sem személyes történeteikkel. A beszélgetés ekkor már kissé szaggatottabbá vált. Úgy tűnik, mindenki elmondta azt, amit még tudott a beszélgetés „nagy témájával" kapcsolatosan. Boszorkányokról szóló szövegek következtek (l. 52., 53., 54.), majd T.Á.-nak jutott eszébe egy történet a tudós pásztorról, amely fabulatnak is beillik (l. 55.), aztán M.R. beszélt lidércről, szellemről. Az 58. történet kezdő szavai: *„Még van egy olyan, hogy akik…"*, azt jelzik, hogy T.G. tudása is kifogyófélben volt. Ezekben a szövegekben sok a leíró rész (l. 62., 64., 65., 69., 70., 80., 83., 84., 85., 87.). Többnyire az egyéb hiedelmek kategóriájába tartoznak, s az igézéssel kapcsolatos néhány szöveget követik (l. 75., 76., 77., 78., 79.), amelyek megszakítás nélkül kapcsolódnak egymáshoz. Láthatjuk, hogy a beszélgetés menete a nagyon fontos közlendőktől a kevésbé fontosak fele irányult.

6. A SZÖVEGEK TÉMÁJA

Megpróbáltam a beszélgetés logikai vázát is megkeresni, azt, hogy a szövegek milyen szempontok szerint fűződnek egymásba. Egységes, a beszélgetés egészére érvényes szempontot azonban nem találtam.

A beszélgetés váza nem körvonalazható abból kiindulva, hogy melyik hiedelemlény a témája a szövegeknek. Azért nem, mert bár az első hat szöveg témája valójában a boszorkány, az adatközlők mégsem tudnak erről. Az első négy szöveg az ő tudásuk szerint öntésről szól és szerintük az öntést *„az irigyek, a rosszakarók csinálják… Rendes ember csinálja."* (l. 4.). A *rendes ember* kifejezés pedig semmiképpen sem boszorkányt jelent. Az 5. szöveg elmondását T.G. provokálja ki anyjához intézett kérdésével. Itt sem hangzik el a boszorkány név, csak egyeseknek a tejhaszon elvételére való képessége, példaként pedig egy hodosi öregasszony tudománya. A 6. szöveg szintén a

tejhaszon elvételéről és annak visszaszerzéséről szól, csak a szereplők nincsenek megnevezve. Ezt követi az egyik legnagyobb élménybeszámoló igen élénk előadásmódban, amelynek már semmi köze nincs a boszorkánytémához. A mondóasszonyról szól, akivel T.Á. és Cs. Románban találkozott. A részletesen, pontosan, kettőjük által elmondott történet elmesélését T.Cs. kezdeményezi, a *„Románba a cigánné, mikor magának a pénze elvesztődött…”* mondattal anyjához fordulva. Ez a hosszú szöveg kulcsfontosságú a beszélgetés szempontjából, hiszen ebből derül ki, hogy *a családot valaki megcsináltatta*, innen fakad minden baj, kár, ami T.-éket éri. Hogy ki az a valaki, azt csak sejteni lehet. A 8. szöveg, mely szintén mondóasszonyról szól, a 9., amely román pappal kapcsolatos, a 7.-hez főleg témájánál fogva kapcsolódik. Családi probléma, szakítás, betegség és haláleset van itt is a történetek középpontjában. Míg egyik hiedelemlény megjósolja a bekövetkező bajt, a másik megpróbálja megelőzni azt. Mivel a családtagok helytelenül értelmezik a jóslatot, a román pap sem segíthet. A 10. történet leírás a román papról, míg a 11. és 12. a tudós pap témaköréhez kapcsolódik. Azt bizonyítja, hogy nemcsak a román papnak, de a magyarnak is lehet földöntúli ereje. A 12. szöveg egyben Ge. halála előtti csodálatos látomásait is leírja, azt hogy halott apja is megjelent neki. Talán a látomás motívuma vonzza maga után a 13. szöveget, amely az apa látomásait, ördögökkel való állandó harcát írja le és gyakori foglalatosságát az öngyilkosság gondolatával. Mivel az öngyilkosság az újabb téma, ide kívánkozott a 14. és a 15. szöveg, ami öngyilkossággal és ördöggel kapcsolatos beszámolót tartalmaz. A 16. és 17. szöveg a család rokonának, a spiritista nagynéninek csodálatos tudásáról szól, de a történet itt is családi problémáról, T.Á. öccsének gyermekkori betegségéről szól. A 18., 19., 20. szöveg román papról szól újra. Talán a 17. szövegben emlegetett mise fogalmaztatja meg, illetve mondatja ki a román pap misézésével kapcsolatos tudást. E hiedelemlény szerencsétlen életéről szóló 20. szöveg témájánál fogva vonzza a 21. és 22. szövegeket, amelyek arról tájékoztatnak, hogy a jósnők élete sem különb a román papokénál. A 23. szöveg szintén jósnővel kapcsolatos. A 24. szövegből az derül ki, hogy adatközlőim nem ismerik a lidérc hiedelemkörét. De „hibájukat” azonnal jóvá akarják tenni. Erről az igyekezetről tanúskodik a 25. szöveg bevezető mondata: *„Én mondok neked egyet.”* Ezt követi a 26., amely egy gyűjtőhöz intézett kérdéssel, a gyűjtő tudásának ellenőrzésével indul: *„Hallottál a lakatcsinálmányról?”* A 27. hiedelemmonda a kuruzsmány motívumhoz kapcsolódva, kuruzsmányról szóló narráció. Öt helyen mondják meg T. Cs.-nek, hogy házasságát kuruzsmány tette tönkre. E megállapítást igazolja a 28. történet román papja, majd a 29., 30., 31. szövegek mind azt igazolják, hogy a természetfeletti erejű személyek jóslatai be szoktak válni. A 32., 33. és 34. szövegekből összetevődő szövegtömb román papról szól. E tömb kezdő szavai az új témát vezetik be, s bizonyítják a beszélők azon igyekezetét, hogy sokfelé ágazó tudásukat szeretnék példázni a kérdező jelenlétében: *„Vagy például egy olyasmi, hogy a pap kinyissa a bibliát”* (l. 32.). Az újabb témát, a tudo-

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

mányosét, négy egymást követő szöveg (l. 35., 36., 37., 38.) tartalmazza. A 39., 40., 41., 42. szövegek az egyéb hiedelmek kategóriájába tartoznak, témájuk a kuruzsmány, a csinálmány, a szerelmi mágia és a varázslás. A 43. szöveg szorongó, titokzatos előadásmódjához, a baljóslatú témához, az ördögről szóló szöveghez igen jól illik a 44. történet hangulatilag, amely egy újabb családtag kincsőrző miatti problémájára derít fényt. A 45. szöveg a családot ért további károkról, annak észérvekkel meg nem magyarázhatóságáról szól. A 46., 47., 48. szövegek újra visszatérnek a boszorkánytémához. A 49. szöveg az egyetlen, amely mágikus növényről szól. Mivel ezt a növényt T.Á. nem tudja megnevezni, a *növén* nevet adja neki. Az 50. szöveg boszorkányról szól ugyan, de a növény motívuma vonzza maga után, mert a szöveg boszorkánya növényt használ a rontáshoz eszközül.

Az 51. szöveg az első újrafogalmazása annyi különbséggel, hogy itt már az öntés oka is kiderül: bosszúállásról van szó, mivel T. Á. apósa nem nősült szerelemből, inkább a vagyont választotta. Volt szeretője családjának átka még ma is kihat a családra. Az 51. szöveget követő 52., 53., 54. szöveg is boszorkányról szól. Az 55. szöveg tudós pásztorról szóló fabulat, a legszemélytelenebb azok közül, amelyeket T.Á.-tól hallottam. Az 56. és 57., M.R. által elmondott történetek kivételesen természetfeletti lényekről, lidércről és kísértetről szólnak. A beszélgetés tartalmán, ahogy már említettem, itt jól érzékelhető: a lényeg már elhangzott. A 65. szövegig újra boszorkányokról hallunk, majd ide kapcsolódik a 65. történet, melynek tudós kocsisát M. R. *boszorkános* néven említi. (Egyébként a faluban senki sem ismeri a *tudós kocsis* elnevezést, amit boszorkány névvel helyettesítenek). A 66. szöveg témája a spiritizmus, a 67., 68. szövegé a boszorkány, a 69. szövegé újra a spiritizmus. Aztán gyermekijesztő és egyéb hiedelmek következnek, tudományosról (l. 73., 74.), igézésről (l. 75., 76.), újra tudományosról (l. 79.), jósnőről (l. 80., 81.), majd boszorkányról (l. 82.) hallhatunk.

A termésvarázslásról (l. 83., 84.), a szerelmi jóslás módozatairól (l. 85., 86., 87.) szóló szövegek, vagyis egyéb hiedelmek a beszélgetés végét, a téma kimerítettségét jelzik.

7. ZÁRÓGONDOLATOK

A beszélgetés során elhangzott szövegeknek tartalom és téma szerinti rövid áttekintése jelzi, hogy a beszélgetés váza nem egy szempont alapján áll össze. Olykor a hiedelemlények, máskor azok egy jellemző varázseszköze, cselekedete, egy kiragadott tulajdonsága, pozitív vagy negatív cselekedete fűzi tovább a beszélgetés fonalát. A társalgás folyamatosságához egy-egy provokatív kérdés, emlékeztető, helyesbítő beleszólás, hozzászólás is hozzájárul. A logikai váz egyes szövegtömbök között megszakad. Ilyenkor a cél a beszélgetés folytatása volt, ami sikerült is minden esetben. A beszélgetés menetét az adatközlőim szinte tőlem függetlenül irányították.

Beszélgetőtársaim hiedelmeik segítségével értelmezik az őket körülvevő világot és életük eseményeit. Hiszik, hogy életük eseményeit és cselekedeteiket a természetfeletti, a mágia vezérli, irányítja. E család számára a hiedelem modell és életforma.

SZÖVEGTÁR

1. Apósom a csűrön ment bé. S bément, s kurált. Ahogy kurált, ahogy eresztette ki inni a tehent, kinyitotta az ajtót, s nem ő lépett ki az ajtón, hanem a tehen. És nem tőtt belé egy óra, a tehen kinyúlott. Ha ő lépett vóna ki, meghalt vóna. Öntés. (H./T.Á./1948)

2. Meg lehet csinálni kapu előtt. Aki belelépett, aztat fogja meg az a bizonyos kuruzslás. Az irigyek, rosszakarók csinálják. Rendes ember csinálja. Aki nem hibás, annak nem árt. (H./T.G./1970)
Törökbúzát, szenet, vagy fuszulykát tesznek bele. Vagy csinálnak öntést úgy, hogy a…H./T.Á./1948

3. Erzsi járta meg Remetén, hogy az ajtó elé vót keresztülöntve. Látott egy pár szenet, teli lett az egész teste hólyagokkal. (H./T.Á./1948)

4. Az irigyek, a rosszakarók csinálják az öntést. Rendes ember csinálja. Aki nem hibás, annak nem árt. (H./T.Á./1948, H./T.G./1970)

5. (T.G.) – Há nem azelőtt vót, hogy megszúrta a másik a kezit villával? (T.Á.) – Igen, akkor. (T.G.) – Nagyapám fejt, s nem állt a tehen. S akkor hamar felugrott, mer pisilt a tehen. S azt mondja: – Né te tehen, én nem téged…, már nem a pisit szúrja, hanem téged. Mányi nénnek a kezét keresztülszúrta, mert az vette el a tejet. S akkor fel vót kötve a keze. S mit csinált? Hááá elestem… Akkor jött, hogy né András, miért szúrtad meg a kezemet. (H./T.G./1970, H./T.Á./1948)

6. Akkor itt pedig megint vettek tehenet. Fejték, de nem állt a tehen. Fel vót haragudva az öreg, nem ad annyi tejet, amennyi kell. Állj meg, mert mindjárt rendezkedek. Vette a mosót s a sulykot. Feltette a küszöbre, s ütötte: – Né te mosó, nem téged ütlek. De nem erősen, mert vót úgy, mert ő hallotta eztet, és azután vót tej. (H./T.Á./1948)
Ha erősen üti, megöli azt, aki elviszi a hasznot. Ez itt megtörtént a háznál. (H./T.G./1970)

7. (T.Cs.) Románba a cigánné, mikor magának a pénze elvesztődött. Iminek mentünk az esketésire Románba. Le vagyunk ülve a parkba és lássuk, hogy jön egy cigánné egy kicsi pólyásgyerekkel a kezibe, de direkt réánkjön.

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

S akkor I. ott van, Idussal üldögél, ki van egy nagy doboz tészta, s azt mondja a cigánné, román cigánné vót, hogy adjunk egy tésztát. Kívánja, mert terhes. De semmi közünk nem vót, életünkben nem láttuk. Egy vékon, elég ronda, fekete képe vót. S akkor I. azt mondja, hogy menj a francba, menj a dógodra, románul káromkodott egyet. S azt mondja, né jó asszony, nem tudja a gyermek, mit beszél, s legyen szíves, adjon nekem. Me, azt mondja, magának kenyere is van, magának van majorsághúsa is. (T.Á.) Nem, az azután vót. Előbb azt mondta, hogy…, s én felálltam, I., hallgass. S adtam neki két darab tésztát. S akkor mondta. Azt mondta, hogy né, azt mondja, hogy húzzon egy… vót egy pár kártya nála, nem vót sok.

(T.Cs.) De még nem vette elő a kártyát. Azt mondta, hogy maguk a törvényszékről jöttek, s maga itt van, de az esze nincs itt. Magának nagy gondja van otthon. Valaki nagyon beteg a családba. Öt vagy hat kártyája vót?

(T.Á.) Nem vót több.

(T.Cs.) Pókerkártya, de…

(T.Á.) Nem, rendes kártya.

(T.Cs.) S akkor azt mondja, hogy na, kezdett édesanyámnak magyarázni, hogy vigyázzunk az állatainkra, mert kárunk lesz. Hát persze, karácsonkor ellopták a három némarécét a ketrecből, s az egyiket megütötték. Hogy mi lett reggelre? Megfagyva kaptuk meg egyiket és három elvesztődött. Úgyhogy nem került elé.

S akkor azt mondja édesanyámnak, hogy akarja, hogy jóra forduljon minden? Mert aszongya, nagyon sok bosszúsága lesz. S azt mondja édesanyám, hogy igen. Azt mondja, vegye elé a kenyeret is, mert van kenyere.

(T.Á.) Megmondta, mi van a csomagolásba, pedig aztat…

(T.Cs.) Van majorsághús, van másik hús, ilyen hús, olyan hús, s milyen a csomagolásunk, s adjunk neki, mert éhes. Mi összenéztünk édesanyámmal, s megkínáljuk. Na, azt mondja, hogy ilyen jók hozzám, azt mondja, pénzért, aszongya, ötszáz lejér, aszongya, jövendőt mondok. Mondtuk, annyi pénzünk nincs. Hát akkor mennyi? Kétszáz lejre aztán tudtunk alkudozni. Eccer azt kérdezte, sajnáljuk?

(T.Á.) S mondom, nem. S akkor úgy kettőbe tűrte.

(T.Cs.) S odatette édesanyámnak a lábához.

(T.Á.) Így, ahogy le vótam ülve, a lábamhoz értette. S azt mondja, maga nem tiszta.

(T.Cs.) Úgyhogy édesanyámon rajta vót a betegség. S akkor veszi a pénzt, beléteszi a zsebkendőbe. De olyan százasok vótak, hogy ropogós százasok. És aztán nem tudtuk felfedezni, me azt mondta, hogy van a házba, a ház sarkába, a szobába egy sztátuja. Há nem tudtuk elképzelni, hogy mi az a sztátuja. Ecce ikont mondott. S akkor gondolkoztunk. S addig magyarázta… Figyelte, hogy mi mit beszélünk. S amit mi mondtunk, ő fordította románra. Pedig nem tudott egy szót se magyarul. S addig magyarázta magát, hogy értsük meg, hogy mit akar mondani. S akkor azt mondja, hogy magának van egy szobra otthon, egy ikon.

(T.Á.) Akkor jutott eszembe, hogy van egy Mária szobrom.

(T.Cs.) Édesanyámtól elkért egy zsebkendőt, belétette a zsebkendőbe a két százast. Tett belé egy néhány morzsát, s édesanyámnak kitépte egy szál haját.

(T.Á.) Mire észrevettem, így megragadta.

(T.Cs.) De csak egy szálat, s belétette, s nem tudom, hány hónapos terhes vót, még olyan lilás folyadék, megfejte magát arra a kenyérmorzsára, vagy három-négy cseppet. Összebogozta, s akkor azt mondta édesanyámnak, hogy fújjon réa, de nehogy valamelyikre az a lehelet reászálljon. S akkor fújjak rá én is, I. is, Id. is. S akkor réáfútt ő is. S azt mondja, hogy tényleg nem sajnálja azt a pénzt? Nem. Kibontsa, s az a kétszáz lej nem vót benne. Még így fogta a kezibe aztat. Édesanyámmal összenéztünk, s úgy megijedtünk. De mi vót az érdekes? Hogy kapkodtunk akármerre, s a zsebünkbe nem kaptuk a pénzt. Na aztán, mivel jövünk haza Románból? Az vót az érdekes, hogy mi elraktuk a zsebünkbe. Hát megvót a pénz, de olyan ijedtséget kaptunk, hogy nem kaptuk. Elfutottunk. Még aszongya, hogy né, nekem is megcsinálja. De mikor a két százas eltűnt, azt mondja, sajnálják? Nem. S akkor benyúlt a mellibe, s onnan vette ki. S a két százas olyan kicsire össze vót mütyürketve, pedig úgy kötötte össze, hogy a zsebkendő nem vót. S ott van a szobor mellett mai napig is. Azt mondta, hogy tegyük a szobor mellé.

(T.Á.) Miko hazajövünk, nekem nagy plánom vót, nagy dógom, mer Ge.-ér. Én mindent elkövettem, hogy mentődjön. S azt mondta, hogy ahogy haza jövök, azt a sztátujához kell tenni. S én oda is tettem.

8. Elmentem Régenbe. Akkó vót, hogy elmaradtam I.-től.

7. Ezt a cigányné azért csinálta, mert azt mondta, hogy erősen nagy kárunk van és a családot valaki megcsináltatta. Az egész családot, s hogy nekünk ne tudjon az illető ártani. Azt nem tudta megmondani, hogy ki az illető. Hanem azt mondta, hogy van egy béka az udvaron. Akkora né, amelyik itt mind szökdösött. Béjött a pincébe. S arra ügyeljünk, hogy mikor megjelenik, meg kell ölni. Aztán azon a nyáron többet nem jött a béka. De tudtuk, mert aztán kiderült, hogy ki a béka. Kiderült. De többet aztán nem jött, mert az illető meghalt. (H./T.Cs./1968)

8. S aztán az érdekes vót, amikor mondta, hogy az ágy kimegy a házból. Régenbe vótunk.

9. Akkor elmentünk Abafájára a román paphoz, hogy az ágy ne menjen ki. (H./T.Á./1948, H./T.Cs./1968)

8. (T.Cs.) Van Régenbe egy nő, s az kártyából jövendöl. A megmondta nekem, hogy elmaradok Ir.-től és egy barna fiú fogja csinálni. Én arra gondoltam, akivel dolgoztam. S azt mondja, az elég baj a fiatalember részíről, mer

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

az házasság. Ej, gondoltam, az nem baj, ha házasság, megnősülök. Há igen, a barna férfi vette el a vót barátnőmöt. Na…

9. S akkor elmentünk Abafájára a paphoz, s mondtuk, hogy né végezzen misét a betegér. Mert mondtuk, hogy né kinél vótunk, s azt mondta, tudja, hogy ki az, s mondtuk, hogy azt mondta, kimegy az ágy a házból, s az azt jelenti, hogy haláleset a családba. Mindent elkövettünk. Kilenc misét végzett, de nem kérte, hogy na ennyi pénz kell, hanem jó szándékra. Nem tudom, ezer lejt adtunk.

(Melyik román paphoz lehet menni?)

10. (T.G) Én mondok neked egyet. Minden román pap foglalkozik, de ez nekik tiltott dolog. Ez hogyha kiderül, baj. Az átok akkor száll vissza a családhoz, ha nem igazságos. (T.Cs.) De mi nem rossz szándékkal mentünk, csak azért, hogy né imádkozzon a betegért, hogy ne menjen ki az ágy a házból. Azzal is románul kellett beszélni.. De az ágy úgy is kiment a házból. (T.Á.) Remetei tata. Akkor megmondta, hogy még van valaki beteg a családba? S mondom, nem. Nem vót senki. (T.Cs.) Hát elesett a biciklivel, s összetörte magát. S mi Ge.-re gondoltunk. Vót hatása a Ge. javára. (T.Á.) Nagyon sok vót ezért.

11. Már mikor vót ez a pap bácsi, elmentem és mondattam misét bizonyos időközönkint a családi békéért, így vót mondva, már szándékra. Ez a hodosi pap is mondta.

12. (T.Cs.) Hát például mikor Ge. már halálán vót, hát össze vótunk az egész család törve. Egész éjjel nem aludt, az ablakot nyitva hagyni, elég hűvös vót kinn, s úgy is kellett legyezni. S akkor édesanyám azt mondja, menj, szólj a pap bácsinak, hogy végezzen szándékra a könnyebbülésiér. S akkor a mise elejit má azzal kezdte, hogy imádkozzunk beteg Ge. testvérünkér. És még folyt a mise, helyre pattant úgy, mint egy egészséges és kérte az ételt, habár már percei vótak. És kérte, hogy édesanyám csináljon neki három főtt tojást, de hamar. S három tojást evett meg, amíg folyt a mise. Nézte a sarkot.

(T.Á.) Hétfőn kérdem, Ge., mit láttál abba a sarokba? Mert csak úgy abba a sarokba nézett. De úgy tündökölt, olyan fényes vót az arca, hogy még ragyogott a gyermek, s a szeme egy pontba nézett.

Mondom, Ge. te, mit láttál? S tudja Nyuci, mit? Azt mondja, láttam Jézuskát, s láttam Máriát. S hogy néztek ki? S azt mondja, hogy egymás mellett vótak, hátul vót egy olyan fehér, mind egy lepedő teli sok-sok csillaggal, s azt mondja, hogy édesapám is ott vót mellettem. S hol? Itt ült mellettem a reggel.

Ez vót vasárnap. Szerdán halt meg.

Én ezt a pap bácsinak elmagyaráztam. Azt mondja, hogy ritka eset, hogy így megtörténjék. De ez má itt a családba vót, hogy ő látta ezt a látomást. (H./T.Á./1948, H./T.Cs./1968)

13. (T.Cs.) Amikor fiatal házasok vótak édesapámék, édesapám mindig kötéllel ment, hogy akasszák fel.

(T.Á.) Az biza. Itt vót az ágy. És örökké, ahogy jött szombat, kezdett szürkülödni, többet a házból nem lehetett kiküldeni. Rettegett. Valósággal félt. S el vótam keseredve. Örökké a kötél hurokra vót húzva. S kérdem, hova mész? Deményházán van egy tó, körbe van véve szúrósdróttal, s édesapám jött utánam, hogy menjek. Meg vót halva az apja az uramnak, s másik évbe történt ez. De csak szombaton vót örökké.

Ehedbe vót egy L. J. nevű esperes, s jött ide, s sírtam. S azt mondja:

– Mi van, fiam?

– Esperes úr, nézze meg, már mondom, nem vagyok jól belé.

– Semmit, fiam. Végezzünk szentmisét.

Jó. Kilenc mise mikor lefolyt, helyrejött. Nem vót baj többet. Miko ilyen látomása vót, azt mondta A., a bátyja, hogy csak hisztis vagyok én.

K. vót itt kvártélyba. S mondom, K., maradj itt, amíg A. után felmegyek. Bejött A., a kanapéra vetettem ágyat neki, lámpát lehúztam. Az uram üldögélt, s beszélgetett. A kérdést nem hallottuk, de a választ igen. Egész éjfél után négy óráig beszélgetett az apjával. Akkor felkelt. S azt kérdi A., hogy hova mejen I. Édesapámat kísérem ki. Nyitotta az ajtót, s elköszönt tőle. Azt mondta, nem hogy ő felakassza magát, csak őt hívja az apja. Örökké evvel vót, s hogy teli van az udvar piros sapkásokkal. (H./T.Á./1948, H./T.Cs./1968)

14. Hát nálunk a szomszédba vót B. L. Felment a pajtahíjára, hogy akasszsa fel magát. S eccer mikor először csinálta, hát tü mit kerestek itt? Az egyik jobban segített, mint a másik. Na, azt mondja, még azért se. (H./T.Á./1948)

15. (T.Á.) Hát azt mondják, hogy az ördögök segítik az olyant. (T.Cs.) Az embert rákényszerítik abba a helyzetibe. Ezek mondják, hogy kötelet fontam szalmából, kötelet fontam szénából, s serítik a kötelet. (H./T.Á./1948, H./T.Cs./1968)

16. (T.Cs.) Vót nagyanyámnak egy testvére Pesten. Az piritizmussal foglalkozott. De nagyba. Úgyhogy ő ott vót, s ismerte a mi családi helyzetünket, fényképről.

(T.Á.) Ebből kifolyólag családi botrány is lett, mert T. elment hozza, s elmagyarázott I.-ről neki, ami létezik mindent. T. anyósomnak eléadta, hogy én írtam levelet. Hát nem írtam én levelet neki. Sok verset írt. P.-ről, a húgomról is tudott mindent pontosan. (H./T.Á./1948, H./T.Cs./1968)

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

17. Édesanyámnak van egy öccse. Azt hat hónapig halatták. Benne van a korba, me ’57-be született. Csak éppen hogy élt. S akkor jött haza ő, a pesti piritista, s azt kérdezte, hogy te A., a családban van valaki terhes? S mér? Azt mondja, né mi a helyzet. Édesanyánk nagyon szenved, s lesz a családban egy megváltó, aki őtet meg fogja váltani. És a gyermek, hat hónapos koráig halatták. Mikor a hat hónap lejár, édesanyám mondat misét az öregekér is. Hat hónap lejárta után a betegség megfordult és most már nincs megnősülve, de él.

Ez a néném nagyon sokat foglalkozott ezzel a piritizmussal. Szellemekkel iss beszélt. Ge.-nek örökké írt külön levelet, s azt írta, hogy sokat fog szenvedni. De én örökké avval vótam, s ő is azt mondta, hogy a misére nem kell sajnálni a pénzt. (H./T.Á./1948)

18. (T.Cs.) A misét, hogyha rossz szándékkal akarja, akkor úgy csinálja rossz szándékkal, hogy nehogy visszafordítsa.

(T.Á.) Nem. Az visszafordul magától is. (H./T.Á./1948, H./T.Cs./1968)

19. Például egy román pap nem mond addig misét, amíg nem győződik meg, hogy milyen szándékod van, milyen panaszod van. Mindent el kell mondjál magadról, hogy ki vagy, s mi vagy. Azután mond misét, s a mise is csak úgy érvényesül, ha böjtölsz. De ha rossz szándékkal csináltad eztet, akkor az visszaszáll a papra, vagy a pap családjára. (H./T.G./1970)

20. Ott van, élő tanú a szeredai pap. Annak a fia nem normális. Van egy ilyen agyfutamodása. Az idegen nem tudták megállapítani. Szóval közönséges, normális, hatvankilences. De van mikor megiszik egy fél pohár pálinkát, s összetör a templomba mindent. Összetöri a házat, s másnap nem tud róla semmit. Szóval azt mondja a pap, hogy olyanok jöttek, akik bevették az agyukba, hogy hát őtet megcsinálták. S akkor, na csináljuk vissza. S az ilyentől, azt mondja, nyomorék az én családom. Ebből kifolyólag vót családi botrány is, me a felesége el akart válni. (H./T.G./1970)

21. Egy másik helyt megint vótam személyesen. A jósné azt mondta, hogy ezek, akik jósolnak, tanácsot adnak nem tudom milyen jövőről, ha nem tisztán beszél és nem mond igazat, akkor az neki pont visszafordul a családjára. Így ha belétekintünk… én többnél jártam, s többel vót szóbeszédem, s minden,… az életükbe, mindegyiknek megtört, botrányos élete vót. Egyik se mondhassa, hogy vót pénzem, vót életem vagy valami. Mindegyiknek családi nyomorúság, családi probléma, nyomorék gyermek, feltört háromszor, négyszer házasság, korán férjmeghalás, meg mind ilyesmi van. (H./T.G./1970)

22. Há olyan a régeni jósné is, Mária néni. Csak eccerüleg reggel kel fel, s a konyhája le van szakadva alol. S lépik ki a szobából, s nincs hova lépjen,

mert leszakadt az egész, fürdőszoba, konyha, minden. Na, s a családi helyzete is… Ő most már csak ebből él. Nem kér. Adakoznak. Ki mit akar. Kinek a szándéka szerint. Elfogad terméket is. (H./T.Á./1948)

(Honnan tanulják?)

23. (T.Á.) Né, figyelj ide. Minden esetre T. is foglalkozik vele, de csak a családnak. Minden esetre kávéból.

(T.Cs.) Nekem is azt mondta, hogy tanuljam meg, s mutatta, hogy kell.

(T.Á.) Zs. mondta, hogy fuszulykaszemmel is csinálja. Azt mondja, a tengeren tanulta.

24. (Lüdércről hallottak?)

(T.Á.) Az ember hallja a régi öregektől. Sok bolondságot csináltak.

(T.Cs.) Valamit hallottam, de nem jövök rá egy esetre.

25. Én mondok egyet. Én vótam Szeredába egy családnál. Az embert én vágtam le. Felakasztotta magát. Abba a családba vót, hogy a párnába, a tollúpárnába csontokat kaptak meg. Ilyen több mint valószínű emberi ujj, vagy állatnak kicsi csontdarabok összekötve kötővel, meg tollúval, meg ilyen plexiddarab, nylongomb. És az vót a kuruzsmány, hogy a családnak ne legyen szerencséje. Szóval vót egy ilyen szelleme a családnak, rossz szelleme a családnak. Láthatatlan vót.

Hát például egy magyarázatot arra, amit nem tudott az orvos se megmondani. Én vágtam le az embert. Egyszerűen nem vót rászorulva a nyakára a kötő. Bálakötővel vót felakasztva a gázcsőre az ablak felett. Meg vót halva. De hát azelőtt nem is vót két perc, mikor én bementem, s levágtam. Meleg vót a test, minden. S az orvos se tudta megállapítani, hogy mibe halt meg.

Evvel kapcsolatosan a fehérnép nem tudott azután se nyugodni. Sokat ivutt a fehérnép. Azóta egy fél csepp italt nem tud meginni, mikor megiszik egy pohárból egy korty bort, három-négy hétig ágyba fekvő beteg, nem tud megmozdulni.

Talán azt mondják, hogy valami kuruzsmányt itattak meg vele, hogy szokjon le az italról. És jelenleg a családba is békesség van, holmi. Azt mondták, hogy azóta a szellem nem háborgatta a családot.

A párnából a csinálmányt betették a kályhába és három huszonnégy órán keresztül fával rakták a kályhát, s a tüzet, és a csont még akkor se akart elporladni. Mert azt mondják, hogy el kell porlasztani mindent, hogy elmaradjon az átok. A hamut is kimondottan csak folyóvízbe lehetett belédobni, hogy elvigye a víz a helyiségből. (H./T.G./1970)

26. Hallottál a lakatcsinálmányról? Tegyük fel, hogy én neked rosszat akarok. Elmegyek egy jóshoz, aki ért ehhez a spiritizmushoz. Az téged megbabonáz. De az egész babonázást egy lakatra csinálja.

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

Én veszek lakatot, mer neked akarok rosszat. Elviszem hozzá és ő megmondja, hogy nekem mit kell csinálni. Persze a böjtölés az kell. És arra a lakatra mondja. Mikor elvégezte a dumáját, bézárja és azt folyóvízbe kell dobni, a kulcsot, mert az nem kerül elé soha. A lakat nem szabad eltűnjön. De a lakatot hiába vágod el, hiába próbálod kinyitni. Az eredeti kulcsa jó csak. Hiába csináltatsz más kulcsot, s avval próbálod, mer nem megy.

Ezt mondta nekünk is a román cigánné, hogy vajon magok nem lakatra vannak játszodva? Azt mondja, ha lakatra vannak, azt nem hozza helyre senki. Azt se pap, se senki. (H./T.Cs./1968)

27. Ne menjünk tovább, az én házasságomat is ez lőtte meg, ez a kuruzsmány. Száz százalékos. Meg van mondva: én se legyek soha életbe boldog, ő se legyen soha életbe boldog. Egymás nélkül soha ne legyünk és soha össze ne kerüljünk. Ennyi az egész. Öt helyt vótam. Öt! Nem ismert senki. Különböző öt személy ezt mondta. Úgyhogy ezt megrágni nem tudom. Én már vótam ilyen és olyan helyt. Má a végén azt mondtam, nem hiszem. De ez van. Megmondták, az egészsége is meg van csináltatva E.-nek. Az egészsége az helyrejön, de eztet kiküszöbölni soha az életbe nem lesz. Külön más kapcsolatunk lehet, de normális családi életet nem tudunk folytatni.

Az egyik jósné a másikot ismeri, de nincs kapcsolatjuk. Öt helyt, s ugyanazt mondták egymástól függetlenől. (H./T.G./1970)

28. Például én Szlobozián vótam egy román papnál. Hát az már nem itt van. És az nekem megjövendölte azt, hogy mikor az esküvő fokán leszünk, elválunk. Elrontsák a házasságot az irigyek. És nem sok idüre csak összekerülünk. Hát az honnan tudta, hogy mi házasság elütt állunk? Akkor csak négyszemközt vót így az egyezkedés, hogy hát összeházasodunk. S megmondta, hogy az idén feljutunk egészen a házasság küszöbire, s mikor kéne átlépni a küszöböt, idegen személyek állnak utunkba és elmarad a házasságunk. Hát akkor elkacagtam…(H./T.Cs./1968)

29. Hát én is csak elkacagtam, mikor mondta, hogy egy barna fiú, de mikor megtörtént…

28. És olyan dógokat mondott, hogy én, most, mikor átmentem a dógokon, most jut eszembe, hogy hát annak idején ő ezt nekem mondta. De hát az ember nem fogta fel. (H./T.G./1970)

29. (T.Cs.) Hát T. néni is mikor mutatta nekem, hogy ne foglalkozz a csurdé nővel, a kávéspohárba.

Három nap vótam ott, s mind a három nap ittam a kávét. S mindig dugtam az orra alá. Kacagta. Cs., iszol kávét? Mondom, igen. Na, azt mondja, vigyázz, ne tedd tönkre magad. A pohár fenekibe kijött a csurdé nő. Egy tiszta

meztelen nő áll anyámmal szembe. A jóakaró az mackó. A pohárba egy olyan pici csurdé nő, lerajzolva göndör hajjal, minden. Azt mondja, na ez vót a te menyasszonyod. Vigyázz erre a csurdé nőre, mert ez egy kurva. Megmondta, hogy ez egy kurva. Szembe fog állni, azt mondja. Látod, szembe áll a mackóval, há hogy édesanyámmal. Édesanyám fog találkozni vele. Találkozott is vele Szeredába.

30. (T.Á.) Hát hogyne… Régenbe is vittem a fényképit. De én nem mondtam semmit. S ott is… Réa néztek, s azt mondja, ez egy kurva. Pedig nem ismerte, csak a képről látta.

(T.Cs.) Megmondta, hogy né, egy gyermekes asszonhoz fogok járni. Szőke lesz. Soha nem vót szerencsém a szőkékhez.

(T.G.) Nem tudom, nekem is mind jő ki a szőke s kék szemű.

(T.Á.) S nekem a barna férfi.

(T.Cs.) Féligmeddig hiszek, s félig nem. Amit mond, és bekövetkezik, akkor hiszem. (H./T.Á./1948, H./T. Cs./1968, H./T.G./1970)

31. (T.Á.) Románba nekem nagyon sokat mondott, s amit mondott, minden bételjesült. S nekem még van egy nagy célom, de hogy mikor valósul meg? Addig a háznál semmi szerencse nem lesz. Csak most pénz kell. Itt az ablakkeret szét van menve…

(T.Cs) S tényleg azt mondta, hogy a ház békessége…

(T.Á.) Arra ügyelj, hogy minél hamarább. S a pajtán is ablakrész tönkre van menve. S azt mondta, hogy a rossz szellemek ne szellőzzenek bé. Azt mondta, hogy amíg törött ablak van a háznál, vagy huzat, addig soha békesség nem lesz a háznál. S megmondta, hogy a pajtán is az ablak ki van törve. Megmondta, hogy fejül van a nagy ház, de alol a pincébe is van egy, ki vót törve az ajtón az ablak. Na, az Románba vót.

(T.Cs) Igaz, hogy úgy megijedtünk tőle, hogy… (T.Á.) Még reszkettünk. A pénz nálunk vót, s mégse kaptuk meg. (H./T.Á./1948, H./T.Cs./1968)

32. Vagy például egy olyasmi, hogy a pap kinyissa a bibliát, a román pap. Van nekik egy olyan szent könyv, amit nem nyitnak ki bárkinek. Szóval nagyon pretenciós kuncsaft kell hogy legyen, hogy kinyissák a könyvet.

És mikor kinyissák a könyvet, akkor ők életre mennek. Szóval is például, ha én azt mondom, uram, nyissa ki a nagy könyvet nekem, szóval nyittassak a nagy könyvbe, mert úgy mondják, nagy könyv. Nagyon régi könyvek. Én egyet láttam ott, akkora hatalmas könyv. Rezeda sarka van, réz sarok, körülbelül egy ujjnyi fokos a karton, a táblája. Körülbelül egy olyan négyszáz lapos könyv nagy héber betűkkel. A könyv körülbelül van egy olyan tíz-tizenkét kiló. Egy olyan súlyos könyv, hogy hát én könyvbe még olyan súlyost nem fogtam a kezembe. Rajta kereszt, kívül piros a táblája, régi sárgás a lapjai. Kézzel írott. Van amelyik már első nyomtatvány, de héber be-

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

tűkkel van. Szóval vagy latin, vagy héber. Van vaegy kép benne, de nagyon kis képek. A sarkán, fejül, ezekről a hónapokról s a holdjárásról.

Amikor azt a könyvet nyitja ki, akkor meg tudja csinálni a pap is, hogyha valaki haragosunk van, és ténleg, hogy szándékos haragos, vagy az a haragos valami rosszat tett, hogy szolgáltat, imádkozik. Megnyissa a könyvet és az legtöbb hat hónap alatt meghal az illető, bármilyen egészséges legyen. Akármilyen tudós legyen, s akármilyen doktor, soha nem tudják meg, hogy mibe halt meg. Legkevesebb hat hónap. Ebbe az időszakba eltemetik. De hogy ő mit csinál, azt nem mondta meg.

Szóval a nagy könyvet, azt nem nyissa ki. Nem engedik, hogy kinyissad a könyvet. Van amelyik csak úgy engedi, hogy kézzel nyissad, s az már a te becsületeden szárad. Hogyha én rossz szándékkal nyitottam ki a könyvet, s ő misézik, az mind réám száll, a következménye is réám jön vissza, ha csak bosszúból csinálom. Ha nem jogos a bosszú. Szóval akkor se bosszúállásból, mert a bosszút, azt nem csinálják. Csak a másik javára. Ők megszüntetik azt a rossz szellemet, az átkot, és réafordítsák a másikra ugyanazt az átkot arra, aki nekem kívánta. De ha te tévedésbe vagy, akkor réádszáll. (H./T.G./1970)

33. (T.Cs.) De azt hogy csinálják, hogy én nem csináltam semmit, s réám tesz egy nyavalyát csak úgy?

(T.G.) Az vannak olyan kidobott köluger papok, akiket kidobtak már a hitből, aki már nem az Istent imádja, hanem a sátánra ment, a spiritizmussal foglalkozik. Nagyobb része ilyen rosszakaró. Van ilyen román pap. Van még va egy hivatásba, de van amelyik már hivatásán kívül van. Szóval megvan, hogy melyik csinálja.

Itt a környékbe is van, például egy Szlobozián és Hévizen, Brassóba, Petruzsényba. (H./T.Cs./1968, H./T.G./1970)

34. Hallottam a brassói templomról, a fekete templomról, hogy volt egy pap, s egy gyűrű miatt, egy huszonnégy órák alatt meghalt az illető. A pap csinálta meg. Bement a fekete templomba, valamit hókuszpókuszolt. Ez titokba vót az egész ügy. I. néninek a testvére, S., az abba halt bele, egy gyűrűcserébe.

Üzlet. Ők szerb aranyat hoztak bé, s kereskedéssel foglalkoztak Ceaușescu időbe. Aranycsempészés vót. A két gyűrűnek vót két-három grammnyi diferenciája. S a gyűrűk elcserélődtek. Hogy akaratból, vagy szándék… s ebből kifolyólag megcsinálta a másik. Elütötte a kocsi. Egyszerűen nekiment, de úgy, hogy se keze, se lába nem törött el. Még bement a gyárba, s egyszerűen összeesett. Azt mondják, a szíve olyan volt, mint a por. Elporladt a szive. Azt mondják, szívinfraktus. De erre se tudnak magyarázatot. Mer szívinfraktussal nem porlad el a szived. Nem volt meg a szive, s csak harminckét éves volt. (H./T.G./1970)

35. (T.Á.) Hát én is elkeseredtem, hogy anyám ott feküdt. Takarítottam, ágyaztam, főztem, ő járt munkába. Mondtam eccer, te P., te mit raktál a párnába? S ő semmit. Mondom, ki kellene bontani, s nem engedte.

36. Egy párnába van benne. Olyan mind az öklöm.
(T.G.) De hát azt belékuruzsolják, nem belevarrják.
(T.Á.) Há persze. Tollúpárnába beléteszik. (H./T.Á./1948, H./T.G./1970)

37. (T.G.) Szóval felmejen hozzád valaki, s anélkül, hogy a kezét a párnára tenné. Például nekem megmondták, hogy én például megkuruzsolok itt valami tárgyat, s én tegyük fel, hogy egy hajszálat, vagy egy cérnaszálat réád teszek abból a megkuruzsolt dologból. Haza viszed és a kuruzsmány pontosan úgy érvényes réád. Tegyük fel, hogy egy tésztát, egy italt, bármit…(T.Á.) Ahogy a piros pálinkát csinálják. Most nem tudom… Két szörzetet belétesznek, megégeti, s beléteszi, s megissza a férfi, s azután az mehet akármerre. (T.Cs.) Nem hogy összeboronálva, hanem tegyük fel, hogy csinálja azért, hogy na ennek életire csinálok egy nyűgöt. Nem hogy jó szándékkal meg akarja fogni. (T.Á.) Nem tud megszabadulni a férfi tőle. És kell a menstruációból is belétenni. Ezér félnek a férfiak, ha elmennek egy léánosházhoz.
(T.Cs.) Nem mindenki tudja eztet.

38. (T.Á.) Mert például I., Isten nyugtassa, me nálunk nem is vót olyan nagy kínálgatózás, de azt mondta itthon is, hogy vigyázz, színes pálinkát nekem ne csinálj. Irtózott, mert azt mondja, hogy ő már meg vót csináltatva, s azért kellett elmenjen. De ott megmondták azután, hogy meg vót csináltatva. (T.Cs.) A régeni mondta meg, pedig az nem nagy tudós. (T.Á.) A fehérnép most sincs jól. Az is elvált az urától, minden.
Ettől aztán mind irtóznak. Én nem tudom hogy mind, engem nem érdekel. De ezt sokszor elbeszélte, mert ő is járt mindenfelé. (H./T.Á./1948, H./T.Cs./1968, H./T.G./1970)

39. A disznóknak szokták adni ezt a kocaport. Az állatorvosnál van. Tegyük fel, hogy azt a disznót meg akarják búgatni, s nem búg. S akkor ezt a port belékeverik az ételibe. S abból egy nem tudom mennyi csipetnyit belé kell keverni a léánnak az italába. S ha megissza, annyira felgerjeszti magát, hogyha nagy mennyiségbe veszi bé, belé is hal, annyira felingerli magát. Határtalan. Nem tudja uralni magát.

40. (T.Á.) Hát ez megtörtént itt. Én ismertem az illetőt. A fehérnép most is él. Csíkfalvába van, ott dolgozik. És hogy babráljanak ki vele, hát vót ez az F. nevű állategészségügyi. S járta a léánt. Csúfolkodtak. Ott vót I. is, J. is fiatalokul. Megtudták, hogy hol tartsa azt a port. Próbáljuk ki. S belétették az italába. Hát azt mondta I., hogy te fiam, ha láttad vóna, hogy az a fehérnép mit elművelt… Nem számított a közönség, semmi.

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

(T.G.) De csúfságból csinálták meg és mászik réa, s tapogassa a férfiakat, hogy kapjon kielégülést, s ha nem sikerül, belézavarodik. Fr. volt.

41. Szentannán azzal az A.-val is megcsinálták K. E.-ék. Erősen fejlett léánka vót, nyolcadikos. S mindenképp, hogy nyúljanak hozza. És egy kicsit tett az egyik a szörpibe. Megitta, s egy perc, s az a szép léán a fiúkra mászik réa, annyira ingerli magát. A tanárja észrevette, s akkor el kellett vigyék rögtön az orvoshoz. Akkor K. doktor megmondta, hogy ezzel mi vót beszedetve.

42. (T.Cs.) Vagy van a szarvasbogár. Azt kell összetörni, s belékeverni, vagy csak szórakozásból, vagy mert nem adja meg magát a léán. (H./T.Á./1948, H./T.Cs./1968, H./T.G./1970)

43. (T.G.) Az udvaron sincs tiszta munka. Nekem megmondták, amíg itt az udvaron vagyok, nekem soha szerencsém nem lesz. Már annyi felé vótam…

(T.Á.) Meg van mondva. Itt megkezdték már akkor az apósom idejibe itt ezen az udvaron. Mindig baj vót.

(T.B.) Állatszerencsétlenség. Nálunk például üszőmarhának nem lesz borja, vagy ha lesz is, akkor elkárosodik az állat az első bornyúnál. Valamilyen formában elkárosodik. Hát én amióta emlékszem, vagy hét-nyolc tinót tartott édesapám. Vagy a méhe jön ki, vagy drót vót benne, vagy drótféregtől döglött meg, vagy eltörött a lába, de valami örökké vót. Olyan év nem vót, hogy ne legyen valami állatszerencsétlenség.

(T.Cs.) S hát ebbe a tehénbe van szerencsénk? Vagy az azelőttibe vót?

(T.Á.) Nekünk megmondták, hogy el van itten minden rendezve. Én sejtem, de…

(T.B., T.Cs.) Sejtésre nem lehet menni. (H./T.Á./1948, H./T.B./1967, H./T.Cs./1968, H./T.G./1970)

44. (T.Cs.) – P.-nek vajon nem a sasfa a jobb keze?

(T.Á.) – Én is azt izélem. Mert a dédnagyanyja Gy.-nek elásott egy üst aranyat a hetedik sasfához. És ő nekifogott, már többször keresték ott, ahol most laknak, azon a jószágon van elásva. S azt mondja, hogy ő megkapott egy sasfatörmeléket, csak nem tudja, hogy milyen szögbe vót a sor kerítés. És a hetedik sasfánál van az arany. Neki többszür megjelent az, hogy a hetedik sasfánál keresse. Látta éjjel álmába. P.-nek többször megjelent, hogy sok kincs van ott. De amíg oda lekőtözik arra a jószágra… Úgyhogy nem is vót az övéké, már akkor ő álmába látta, hogy egy nő mondja neki, hogy menjen, lakjon ott, me a gazdagság az övék. A hetedik sasfát ássa ki. (H./T.Á./1948, H./T.Cs./1968)

45. (T.G.) Hát nekem mikor eltűnt kilenc tyúkom, s utána egy kotlóalj récém. De az érdekes, ami a kutyaság az egészbe, borító alatt vót, durva

rapichálóval körbe, hogy nem tudja kivágni még a kutya se, nem hogy az egér rágja ki, le vót téve az udvarra. Jó idő vót. Nyáron nem lesz eső. Vót egy fekete kotlóalj tizenhét darab réce. Letakartam nylonnal, erősítéket raktam, hogy a szél ne kapja fel, ha eső talál lenni. Reggel mentem ki, a kotlóalj a csirkékkel megvót, s a kotlóalj a récékkel nem vót… még egy récének se kaptam híre-hamvát.

46. Boszorkány a kakast használja fel. Azzal kuruzsol. (H./T.Á./1948)

47. (T.V.) A fekete tyúkot mondják, hogy a román paphoz viszik, vagy hogy… (H./T.V./1950)

Nem. A fekete tyúkkal az úgy van, hogy ha meg akar csináltatni, attól kapod el a fekete tyúkot. Nem tóm, hogy csinálod meg. S ha igazságos, akkor az járja meg, s ha nem… De a tyúk többet nem kerül vissza. S ha nem, akkor réád száll. (H./T.G./1970)

48. Ellopták a fekete jércét. Megcsinálták, réakuruzsoltak, s azután dicsekedték el, aki ellopta a tyúkot, hogy azér loptam el a tyúkot, hogy tudjalak megcsináltatni, s meg is csináltatta. S azt mondta az, akit megcsináltatott: Na ide hallgass! Én nem bánom, mit csinálsz, hogy csinálsz. A Jó Isten fordítsa vissza rád. Kend a fejedre a szart. S avval is végezte bé az életit, hogy utoljára már a biliből a dógát kente a fejire. Megzavarodott. S evvel halt meg mind a kettő. Egy öreg házaspár vót. S még jópofán mondta, hogy menj, mosd le a másikról a szart, mert felkente magára a fekete tyúk miatt. (H./T.G./1970)

49. (T.Á.) Van egy növén nekünk. S I. azt mondta, erre ügyeljetek. Itt a ház sarkánál van.

(T.B) Most is megvan. Minden évbe kiződül. Azt nem szabad levágni.

(T.Á.) S Ge. nem tudta, s lekaszálta. Mert abba az évbe baj lesz, amelyikbe lepucolódik. Van bordó virágja is. A nevit nem ismerjük. Termést is terem. Olyan a virágja, mind a csihánnak, csak nagyobba. Ott vót sok tő.

(T.G.) Amelyik megkárosítsa a növényt, annak vagy a kezit vágja el, vagy… Egyik évbe I. kaszálta le. Akkor a traktor kilincsibe csípte bé az ujját.

(T.B.) Nem, eccer lekaszáltam én is, s akkor estem bele a kombájnba?

(T.Á.) S hiába. Ezek azt mondták, hogy hülye vagyok.

(T.G.) Mondtuk, babonaság, csak egy burján az.

(T.Á.) Az apjok meghagyta, tanuld meg, hogy ezt ne kaszáld le soha, ezt hagyjad, hogy ő virágozzon.

(T.G.) Ilyen nagy bokor lesz, mind a bazsarózsa.

(T.Á.) Mióta én itt vagyok, az ott vót. Az nem szabad kivesszen. Örökké legyen a háznál. (H./T.Á./1948, H./T.CS./1967, H./T.G./1970)

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

50. (M.R.) T. P. léán vót. A veteményes ott vót, ahol most, csak akkor kollektív idejébe az a szikra két ári hely.

Jött Szentmártonból, ezt láttam én is, mer a veteményesünk ott vót fennébb. Jött Szentmártonból egy öreg néni. Egy vékányi gabonát hozott a vállán, jött ide a malomba Huszárhoz. És kiáltotta Pi. lelkem, légy szíves gyere ki és a vállamon cseréld meg ezt a gabonát. Menyek a malomba, s úgy elállt a vállom. S hát ugyi Pi. ment. Na nézd meg, adok neked egy pár szem uborkát. Vesd el, s három napra ki fog kelni. Úgy is csinált Pi. Elvetette az uborkamagot. Elvetette, s ki is kelt három napra. De E., annak úgy teli vót a teste hólyaggal, viszketett, azt se tudták, hogy mit csináljanak.

K. A. kománé hoz mentek. S azt mondja A. kománé, hogy nincsen semmi baj. Pi., menj le a veteményesbe, s ami uborkát vetettél a vénasszontól, hozd haza. S hazavitte, s nem tudom, s nem tudom, hogy mit csinált A. kománé vele, de aztán úgy múlt el Pi.-ról. De kenhették akármivel, addig amíg az uborkával nem. S azt mondja A. kománé, na, Pi., a vénasszonnak valakije ebbe a betegségbe vót, s az uborkamag által átadta neked ezt a betegséget. S megcsinálták az uborkát, s úgy jött helyre Pi.. Még mind örvendeztem, jó, hogy nem engemet szólított által, mert asszon vótam na. Sok minden vót. (H./M.R./1949)

51. (T.Á.) Apósom reggel eresztette ki a két ökröt. Mind a kettő felpuffadt, tele lett hólyaggal, s nem tudták megmenteni.

Á. nénit akarták mindenképp, hogy elvegye. B.-nét. Anyósomról nem is akartak hallani. Apósom mondta, én soha nem is szerettem anyósodat, nekem csak a birtokáér muszáj vót elvegyem. Én mást akartam elvenni. Soha nem is szerette anyósomat. S nem is vótam soha boldog, azt mondja. Ő mondta. S ezért vót a kuruzsmán, hogyha már nem vehette el. De ők nem tudták biztosan.

52. S miko a tehent is fejte, örökké pisilt. S rendesen azt mondta, hogy na mikor nem foglalkoztak vele, vót tej, másko nem.

Itt is vitték el a tejet nagyon sokszor tőlünk, nagyon sokszor…

53. Hát igen, azt mondják, hogy az ilyen, már mint B. koma is amilyen, csak el kell menjen valakihez, vagy a piacon is, ha egy jobb képű tehent lát, csak megfogja a tőgyit a tehennek (kacagás), ő má otthon feji a sajátjából a több tejet. (H./M.R./1949)

T.Á. Csak végighúzza a farán a kezit. (M.R.) Ezt édesapám mondta, s az édesanyja addig nem tudott kimúlni a világból, amíg meg nem fogta a kezit B. bácsi. S az attól függ, tudod, hogy kire akarja ő hagyni.

54. (M.R.) Édesapám úgy járt, hogy vett Szederjesről egy tehent. Mikor megfejte, az első fejésen leadta a tejet. De a következő fejésen, mikor akarta fejni, nem adta a tejet, csak pisilt és rugott. S azt mondta, hogy vót ez a G. L.

bácsi, F. K. és F. Gy.-ék között vót egy ház. S az kijött, s mi van, K. koma? S nézd meg, első nap leadta a tejet, amennyiről szó vót, s most nem ad semmi tejet. Mit tudjak csinálni? Semmit, azt mondja. Vedd a villát s szúrd a farához, azt mondja. S mondta, hogy mit kell mondani, de én azt már nem tudom, s nézd meg, hogy a tehen leadja estére mind egy szikráig a tejet. S mikor szombaton jő a román, kérdezd meg, hogy mi történt vele. Azt fogja mondani, hogy nem tudom, mit csinált a pajtába, s a villa ága megszúrta a kezit. S nézd meg, ez a villa ága, amit felütöttél a tehén farához, az szúrta meg a kezit. Szóval a román olyan babonás vót, hogy a tehent eladta, de valamit csak visszavett, me ezek értették, hogy kell. Vagy pénzt kér vissza, vagy valamit, hogy az által meg tudja a tehent fejni.

Jött szombat, s jő a román, s fel van kötve a karja. S na, T. bácsi, hogy van, mi van a tehennel. S mondja édesapám, hogy nincs semmi baj. Mi lett a kezeddel? Nézz oda te, a villa ága úgy megszúrta a kezem fejit, hogy erősen fáj, muszáj vót felkössük na. Régebb vótak ilyenek. Igen… (H./M.R./1949)

55. Hát a major, mikor a lészát lerakják, rendes cérnával körbefonják, hogy a farkas ne menjen bé a kosárba.

A másik pedig, a katona, ment a menetbe. A majorháznál mentek el. Azt mondja, hogy nézzétek meg, a major nem fogja tudni megfejni a juhokat. A többiek kacagták.

Há feji a juhokat, feji, de futkosnak. De a menet ment. S eccer a katona kidőlt a sorból. Hát a major észrevette. A botot, vette a bundáját, le a fődre hamar, s a kozsókot addig ütötte, amíg a katona a sorból kidőlt. Megtudta, hogy ki vót. (H./T.Á./1948)

56. (M.R.) Örökké mondták, hogy Kányás tetejin egy olyan hosszú ég langol. S elmentek még T. nagyapámék, édesapámék, hogy nézzék meg, hogy mi az, mi világít. S T. nagyanyám kiállt a tornác sarkához. S ahogy ők odaértek ahhoz a fényességhez, ők nem látták meg, hogy mi az. Az a rúd pontosan nagyanyáméknit a ház sarkánál lecsapott. Szerencsére, hogy nagyanyámot nem érte. Azt mondták ilyenkor, hogy boszorkányok műve az ilyesmi. (H./M.R./1949)

57. Édesapám mondta, hogy ment F. tatáékni ki. S ahogy ment, K. L. bácsiék pajtája véginél hallotta, hogy olyan suhogás. (Nevet.) S ahogy hallatszott a suhogás, fehér lepedős valami jelent meg ott béfelé. S mikor ért vóna má hozza, annyit mondott édesapám, hogy édes jó istenem, segélj meg. S az megfordult, az a fehérség, s úgy suhogott el, mintha kilőtték vóna. Hát ez is boszorkán…

58. (T.G.) Még van egy olyan, hogy akik ilyesmivel foglalkoznak, mikor a pap mutassa fel a szentséget, látja, hogy szarva van.

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

59. (T.B.) Mikor kicsik vótunk, rendesen, mert ezt R. pap bácsi mondta nekünk, rendesen figyeltük az öregasszonyokat, hogy melyik fordítsa el a fejit.

(T.G.) Igen, mert azt mondta, hogy aki foglalkozik ilyesmivel, az el kell fordítsa a fejit, mert a szarva megakad az ajtóba. Az ajtón nem tud bémenni. (H./T.CS./1967, H./T.G./1970)

60. B. B. bácsiéknit vót egy öregasszony, B. komának az anyjának az anyja. S ahogy ment oda valaki, kereste az öregasszont, hogy hol van. S mondta, hogy menj, mer mindjárt megyek. Benn a patak partján vót, s szoptatta a kígyót. Csak ez öröklődik. Nem tud meghalni, amíg valaki nem fogja meg a kezit. (H./M.R./1949)

61. Én nem tudom, azt mondták, hogy most B. komán van, az öregen. Figyeljük meg, hogy miko megy bé a templomba, nem úgy mejen, mind egy rendes ember, egy kicsit furcsán. S valaki nem hitte. S akkor azt mondták, hogy fakanál által meg lehet figyelni. Ez fehérnép vót, aki kíváncsi vót és megcsinálta. S ténleg, ahogy ment vóna bé B. koma a templomba, úgy kellett fordítsa a fejit, hogy ne akadjon bé a szarva. (H./M.R./1949)

62. (T.Á.) De mikor a pap a templomba mejen a szentséggel, az lássa, hogy kinek van nagy szarva.

(M.R.) Ott is, vehetett akármilyen tehenet, ha nem adott egy deci tejet se, akkor is tudtak a csarnokba tejet vinni. Ott örökké van tej, két vederrel megy tej, akármi van. (H./M.R./1949, H./T.Á./1948)

63. O. S.-nét mondták még. A vénasszonnak vót ilyen guzsalya. Aztot táncoltatta, ahogy ő akarta és magától csavarta a cérnát. Ő csak sirítette és az orsó forgott magától. Nem tudom, ki ment réa eccer, hogy font. Azt mondják, ilyen manókkal dolgozott a vénasszon, hogy így a guzsalyt forgatták. Rajtafogta, s megijedt az öregasszon. Mert az öregasszon nagyothalló vót. S kopogott az, s réanyitott. (H./T.G./1970)

64. Ha sován vót a háznál a macska, mondták, hogy a boszorkánok járnak vele, s akkor le kellett vagy a fülit vágni, vagy a farkából egy szikrát, hogy többet ne…, me ha csonka vót, többet nem ültek réá a boszorkányok. /Nevet./ (H./M.R./1949)

65. Ezek a boszorkánosok, ha valahová akartak menni, a porba rajzoltak egy szekeret, s arra felültek, s oda tudtak menni, ahova éppen akartak. Ők tudták biztos, hogy mit kell mondani, mit kell csinálni. De a Jó Isten nevit nem szabad emlegetni az ilyen boszorkános dologba, mert akkor nem… (H./M.R./1949)

66. Lepedős cigányok elloptak egy asszonyt. Asztaltáncoltatással mondták meg, hogy hol van az asszon. Meg vót ölve. Szellemezéssel derítették ki, s ahogy a csendőröknek mondta, hogy né, menjenek, mert a lepedős cigányok Régen felé mentek, béérik, s ott van a szekérbe bétakarva. S meg is kapták, ahogy kiütötte az a szellemezés, úgy megkapták. (H./M.R./1949)

67. Apósom magyarázta, E., hogy nálatok bornyúzó vót a tehen, s mégis vittek tejet, mer a háztetőről a cseréptehent megfejték. (H./T.Á./1948)

68. Régebb a fiatalok mit tudom én, mit csináltak. Valakinek nem tetszett, hogy azok a legények hogy viselkedtek, hát úgy megbabonázta, hogy a kerítésen a sasfára vótak, mintha oda lettek vóna, nem tudtak megmozdulni addig, amíg mit tudom én kik megszólították. Aztán az a fehérnép valamit másított, s akkor le tudtak onnan szállni a kerítésről. De úgy ültek ott, mintha oda lettek vóna ragasztva. (H./M.R./1949)

69. A fonóba az asztallal szorították meg a legényt, amelyik kacérabb vót, nyúlkált, s többet mászkált a kelletnél, az asztallal szorították neki a falnak. Addig nem engedték el, amég nem juhászodott meg. H./T.G./1970

Ez a szellemezés. De ez is csak úgy van, hogyha az isten nevit emlegetik, vagy réa gondolnak, akkor már nem sikerül neki, vagy ha valaki kételkedik. (H./M.R./1949)

70. A gyermekeket azzal ijesztgették, hogy jön a cigány a nagy zsákjával, vagy jön a mumus. (H./T.G./1970)

71. Például az F. öcsém megfogta A. bácsinak a lábát. Azt mondja, megfogtam a kezit. (T.Á.) Meg is kell.(T.M.) A homlokát, azt mondja, olyan hideg vót.

72. (T.Á.) Amikor S. meghalt, Zs. tizenkét éves vót. Nem volt feketébe, hogy ott nem gyász. Ott vót sok román, s minden.

Nem a lábát fogatták meg vele, hanem még mielőtt lefödték, a szemfödőből téptek ki egy darabot, s hogy ne féljen, hogy ne jelenjen meg álmába, bétették a léánkának a kebelibe. Mert a blokk előtt vót levive, ott vót a szertartás. (H./T.Á./1948, H/T.M./1975)

73. (T.V.) Remetén ez az L. néni, ez csinálta az ilyen öntéseket, onöntést, Sz. M.-nek az anyja. H./T.V./1950

(M.R.) Ezt olyannak, aki valamitől megijedett.

(H/T.V./1950) S az az ón kimutassa, hogy mitől ijedett meg. G. E.-nek is vót csinálva. Ónból kimutatta, hogy mitől volt. S utána megszűnik. Azután nem vót baj. (H./T.V./1950, H./M.R./1949)

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

74. Hát nekem mondták, hogy menjek én is el, nekem a tehennel vót a probléma, hogy valami legyen. Vásárhelyen, ahol van ez a bácsi, de közel a százhoz, úgy hogy így az állatok betegségivel is foglalkozik. Megmondták, hogy melyik falu, s kit kell keresni, de az embernek, ha kalendárium vóna a feje.(H./T.Á./1948)

(S az igézésről?)

75. Nálunk az igézésből bővön vót részünk. /Nevetés./ (H./M.R./1949)

76. Én például ha meg akarok valakit igézni, szembenézek az illetővel, s én magamba elszámolok százig. S én egyet se pillantok. Ő nézhet félre, de én a szememet le nem veszem róla. S mondom, hogy ennek adj egy olyan fejfájást, hogy legyen rosszul. Sikerül. (H./T.M./1975)

77. Szegén édesapámot is eccer, úgy meg vót igézve. Nem tudtuk, hogy ki vót. Hát olyan beteg vót, hogy a víz a homlokáról folyt le, fájt a feje, s itt. Azt mondják, ha a vakszeme fáj, meg van igézve. Ilyenkor azt tartják, hogy hét személy vessen vizet. A kályhából veszel kilenc szem égő szenet, vagy kilenc égő gyufát. Egy pohár vízbe teszed. Mondod a miatyánk, üdvözlégyet minden szemre. Egyikre miatyánk, másikra üdvözlégyet. S mikor a hét személy szerre vetett vizet, a végin L.-né már nyirákseprűt égetett és abból vetett. Egy-egy szikrát iszik abból a vetett vízből. Akkor szokták mondani, hogy megkenlek, mint Jézust megkente Szent János a Jordán vizével. Keresztet vet a fejire, a mellire, a kezire, a lába fejire is, attól jön helyre. Megsárgul. (H./M.R./1949)

78. Mikor ide kerültem, színdarab vót. Játszották a Titáni keringőt. Itt vót A.-nak egy barátja Szabédból. Elmentünk haza. Kellett vigyünk J.-nek egy fél liter egészségügyi szeszt. Elfelejtettük. Hát futott utánunk. Elcsúszott, s elejtette. Hamar vissza A.-hoz a boltba. Kért egy üveg szeszt, s futott. Hát utolért, s kiáltsa, hogy I., I. Megálltunk, hogy hát mi baj. Na, mondja, hogy a szeszt otthon felejtettétek, s vigyétek J.-nek.

Megnézett. De fekete, sűrű vót, összenőtt a szemöldöke. Haza mentünk, de már estére beteg lettem. I. este nem jött, csak kedden. El vótam nyúlva. Azt mondja A. néni, vetettek vizet, s meg van igézve. I. vetett vizet, s helyrejöttem.

Azt mondja, figyelj ide. Ha valaki szembenéz veled, mondjad csak magadba, kígyófasz a szeme közi. (H./T.Á./1948)

79. (M.R.) Van aki azt mondja, hogy azér jó a vetett víz, hogy mégis a szénből az a széndioxid feloldja…

(T.Á.) T. végtelenül ellenzi.

(M.R.) Van aki ellenzi, s mégis megjárja.

80. (T.Á.) T. fuszulykából s kávéból jósol. (H./M.R./1949, H./T.Á./1948)

81. L. mama is megjósolta kávéból E.-nek, hogy nem megy férjhez soha Szentannára. És a léánka meg vót csináltatva. És a majóját fonákul kellett vegye, hogy legyen szerencséje, hogy tudjon férjhez menni. (H./T.M./1975)

82. Hát nálunk is a szomszédasszon az urától elmaradt tizennyolc év után.
– E. néni, maga miért csinált ilyent?
– Tanuld meg, hogy az alsóneműdet, ha lehet, mindig fordítva vedd, hogy ne ártsanak neked. (H./T.Á./1948)

83. Szilveszter estéjén el kell menni minden utcához, ahol kereszteződnek az utcák, s akkor ott szórni a búzát, s mondani, hogy legyen termés az új esztendőbe. H./M.R./1949

84. Hát hogy az uborka teremjen, beteg a virágja, leszedni, s az útkereszteződésnél elszórni, s akkor terem. Ezt megcsináltam én is.(H./T.Á./1948)

85. B. A. kománéék, amikor léányok vótak, a burusnyánfáról szedtek ágat, minden szálra fiúnevet kötöttek.
Szilveszter estéjén gombócot főzni, abba cédulát tenni fiúnévvel, amelyik fiúnév feljő a legelőbb a víz tetejire a gombóccal, a lesz a szeretője. (H./M.R./1949)

86. Katalin napkor burusnyán ágat teszünk, ha kihajt, akkor másik évbe megnősül. (H./T.Á./1948)

87. Mikor harangoznak éjfélkor, a tojást bele kell dobni a vízbe, s a fehérje fel kell tornyosuljon rendes hideg vízbe. Én mikor tavaly belé dobtam, úgy felpupulyázódott /nevetés/, s ugyi hogy férjhez is mentem B.-hez. (H./T.M./1975)

ADATKÖZLŐK

H/T.Á./1948, római katolikus, háztartásbeli
H/T.B./1967, római katolikus, traktorista
H/T.Cs./1968, római katolikus, traktorista
H/T.G./1970, római katolikus, földműves
H/T.M./ 1975, római katolikus, háztartásbeli
H/T.V./1950, római katolikus, háztartásbeli
H/M.R./1949, római katolikus, földműves

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

SZÓJEGYZÉK

agyfutamodása van – megbolondult
blokk – lakótelepi tömbház
bornyú – borjú
burján – gyom
burusnyánfa – orgonafa
diferencia – különbség
felpupulyáz – felhalmoz
fuszulyka – bab
helyrepattan – helyrejön
ikon – festett szentkép
kocapor – sertéseknél használt ajzószer
kollektív – mezőgazdasági termelőszövetkezet
kombájn – arató-cséplőgép
köluger pap – szerzetes pap
kurál – ellátja a szarvasmarhát élelemmel
langol – lángol
lésza – vesszőből font rögtönzött kerítés, juhok éjszakai szálláshelye
majó – ujjatlan sporting
majorház – juhpásztor lakhelye a legelőn, általában itt készül a juhsajt és orda is
majorság – szárnyas
némaréce – kacsafaj
nyuci – anya, becézve
pajtahíja – istálló padlása
piritizmus – spiritizmus
plán – terv
plexid – műanyag
pretenciós – igényes
rapicháló – durva drótháló
sasfa – kerítés tartóoszlopa
szívinfraktus – szívszélhűdés
sztátuja – szobor
tehen – tehén
törökbúza – kukorica

HELYNÉVJEGYZÉK

Abafája – Apalina (Maros megye)
Brassó – Braşov
Csíkfalva – Vărgata (Maros megye)
Hévíz – Maroshévíz, Topliţa (Hargita megye)

Hodos – Székelyhódos, Hodoșa (Maros megye)
Jobbágytelke – Sâmbriaș (Maros megye)
Pest – Budapest
Petruzsény – Petrozsény, Petroșani
Régen – Szászrégen
Remete – Nyárádremete, Eremitu (Maros megye)
Román – Roman
Szabéd – Săbed (Maros megye)
Szederjes – Mureni (Maros megye)
Szentanna – Marosszentanna, Sântana de Mureș (Maros megye)
Szentmárton – Nyárádszentmárton, Mitrești (Maros megye)
Szereda – Nyárádszereda, Miercurea Niraj (Maros megye)
Szlobozia – Slobozia
Szováta – Sovata
Vásárhely – Marosvásárhely, Târgu Mureș

IRODALOM

ADAM, Jean-Michel
1984 Le récit. Paris
DÖMÖTÖR Tekla
1977 A tipizálás a népmondában. Ethn. LXXXVIII. 529–539.
1981 A magyar nép hiedelemvilága. Budapest
1998 Monda. In: VOIGT Vilmos (szerk.): A magyar folklór. Budapest. 281–302.
FEJŐS Zoltán
1981 Miktikus lények Karancskeszi hiedelemrendszerében. Előmunkálatok a Magyarság Néprajzához. 9. Budapest. 88–118.
HOPPÁL Mihály
1977 Esemény – Elbeszélés – Közösség. In. Előmunkálatok a Magyarság Néprajzához. I. Budapest. 61–85
HYMES, Dell
1997 A nyelv és a társadalmi élet kölcsönhatásának vizsgálata. In. PLÉH Csaba – SÍKLAKI István – TERESTYÉNI Tamás (szerk.): Nyelv – Kommunikáció – Cselekvés. Budapest. 458-495.
IPOLYI Arnold
1854 Magyar Mythologia. Pest
ORBÁN Balázs
1868 A Székelyföld leírása. Marosszék. Pest
PÓCS Éva
1964 Zagyvarékas néphite. Néprajzi Közlemények. IX. 3-4.
1990 Néphit. In: DÖMÖTÖR Tekla (szerk.): Magyar Néprajz. VII. Budapest. 527-692.

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

JEGYZETEK

[1] Hymes 1997.
[2] Orbán Balázs 1868. 86.
[3] A beszélgetés a hiedelemközlés szövegkontextusa, mikrokontextusa: Fejős 1981. 91-93.
[4] A beszélgetés mint esemény elemzésének módszere: Hoppál 1977.
[5] A von Sydow-i műfaji megnevezések elhatárolása: Dömötör 1977 és 1998.
[6] A magyar népi mitológia szisztematikus áttekintésére először Ipolyi Arnold tett kísérletet. Ipolyi 1854. 20. századi szintézisek: Pócs 1964 és 1990, Dömötör 1981.
[7] Dömötör Tekla 1977. 533.
[8] Dömötör Tekla 1977. 535.
[9] E szövegtípusok a narráció sebességéhez való hozzájárulásuk alapján választhatók külön. Adam 1984, 42-58.